

Islandshästens beteende som spegel av välfärd under tävlingsprestation

Utveckling och utvärdering av ett beteendebaserat observationsprotokoll

Ronja Berg

Examensarbete/Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Husdjursvetenskap - masterprogram
Uppsala 2026

Islandshästens beteende som spegel av välfärd under tävlingsprestation. Utveckling och utvärdering av ett beteendebaserat observationsprotokoll.

Behaviour and welfare in competing Icelandic horses. Development and evaluation of a behaviour-based observation protocol.

Ronja Berg

Handledare:	Jenny Yngvesson, SLU, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Bitr. handledare:	Anna Lundberg, SLU, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Examinator:	Frida Lundmark Hedman, SLU, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i husdjursvetenskap, A2E
Kurskod:	EX0870
Program/utbildning:	Husdjursvetenskap - masterprogram
Kursansvarig inst.:	Institutionen för husdjurens biovetenskaper
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	islandshäst, hästvälfärd, tävlingsprestation, beteendebaserad välfärdsbedömning, konfliktbeteenden, positiva välfärdsindikatorer, välfärdsprotokoll

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Sammanfattning

Hästars välfärd i tävlingssammanhang är ett alltmer prioriterat område inom hästsporten, drivet av en ökad samhällslig medvetenhet om djurvälfärd och en mer kritisk granskning av träningsmetoder och tävlingsformer. Inget validerat beteendebaserat välfärdsprotokoll finns för islandshästsporten, trots dess unika gångarter, tävlingsstruktur och regelverk.

Detta arbete genomfördes inom ramen för Svenska Islandshästförbundets välfärdsarbete, med stöd från Agria Djurförsäkring och i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet. Arbetet syftade till att identifiera beteendemässiga indikatorer på både positiv och negativ välfärd hos islandshästar under tävlingsprestation, att utveckla och utvärdera ett sportspecifikt beteendebaserat välfärdsprotokoll, samt att undersöka effekten av en strukturerad utbildningsinsats på mellanobservatörssamstämmighet.

Protokollutvecklingen baserades på en systematisk litteraturgenomgång, analys av tävlingsvideor och fältobservationer vid två tävlingstillfällen. Protokollet täcker beteendeindikatorer för flera kroppsregioner, övergångskvalitet, ryttarens sits och beteende samt utrustningsanvändning, och är utformat för användning på mobila enheter under pågående tävling.

Mellanobservatörssamstämmighet utvärderades med en pre-post-design med åtta deltagare. Utbildningen hade en positiv effekt på deltagarnas förmåga att identifiera och registrera beteenden, och samstämmigheten var generellt högre för tydliga och frekventa beteenden än för subtila indikatorer såsom munspänning och nosryggposition. Resultaten bör tolkas med försiktighet givet det begränsade antalet deltagare.

Detta arbete utgör ett första steg mot en systematisk och evidensbaserad välfärdsbedömning inom islandshästsporten, med implikationer för regelutveckling, utbildningsinsatser och sportens långsiktiga sociala legitimitet och acceptans i samhället.

Nyckelord: islandshäst, hästvälfärd, tävlingsprestation, beteendebaserad välfärdsbedömning, konfliktbeteenden, positiva välfärdsindikatorer, välfärdsprotokoll

Abstract

Horse welfare in competitive settings is an increasingly prioritised area within equestrian sport, driven by growing societal awareness of animal welfare and heightened scrutiny of training methods and competition practices. No validated behavioural welfare protocol exists for Icelandic horse sport, despite its distinct gaits, competition structure, and regulatory framework.

This thesis was conducted within the framework of the Svenska Islandshästförbundet's welfare initiative, supported by Agria Djurförsäkring and in collaboration with the Swedish University of Agricultural Sciences. The study aimed to identify behavioural indicators of both positive and negative welfare in Icelandic horses during competition, to develop and evaluate a sport-specific behaviour-based welfare protocol, and to examine the effect of a structured training intervention on inter-observer agreement.

Protocol development was based on a systematic literature review, analysis of competition video footage, and field observations at two competition events. The protocol covers behavioural indicators across multiple body regions, transition quality, rider behaviour, and equipment use, and is designed for use on mobile devices during live competition.

Inter-observer agreement was assessed using a pre-post design with eight participants. Training had a positive effect on participants' ability to identify and register behaviours, with agreement generally higher for clear and frequent behaviours than for subtle indicators such as oral tension and head-neck position. Results should be interpreted with caution given the limited sample size.

This work represents a first step towards systematic, evidence-based welfare assessment in Icelandic horse sport, with implications for rule development, rider education, and the sport's long-term social licence to operate.

Keywords: icelandic horse, equine welfare, competition performance, behaviour-based welfare assessment, conflict behaviours, positive welfare indicators, welfare protocol

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
Figurförteckning	9
Förkortningar	10
1. Introduktion	11
1.1 Tävlingsens roll och syfte	11
1.2 Hästvelfärd i tävlingssammanhang	12
1.3 Positiv välfärd	13
1.3.1 De fem domänerna och de tre F:en som ram	13
1.3.2 Fysiologiska reaktioner vid tävling och träning	14
1.4 Hästsportens SLO	14
1.5 Positiva och negativa välfärdsindikatorer	15
1.5.1 Träningsmetod och utrustningens påverkan på samspelet mellan häst och ryttare	16
1.6 Svenska Islandshästförbundet	16
1.6.1 Projekt Hästvelfärd	16
1.7 Islandshästen	17
1.8 Islandshästsportens tävlingsform	17
1.8.1 Behovet av ett beteendebaserat välfärdsprotokoll	18
1.9 Tradition, forskning och hästvelfärd	19
2. Syfte och frågeställningar	20
2.1 Syfte	20
2.2 Frågeställningar	20
3. Material och metod	21
3.1 Utveckling av protokoll	21
3.2 Identifiering av indikatorer	21
3.3 Indikatorer som ingår i protokoll	23
3.3.1 Utrustning	23
3.3.2 Övergångar mellan gångarter	23
3.3.3 Rytm och rörelse	24
3.3.4 Huvud och hals	25
3.3.5 Nosryggsposition	27
3.3.6 Öron	28
3.3.7 Mun och käke	29
3.3.8 Överläpp	31
3.3.9 Ögon	32
3.3.10 Svans	32
3.3.11 Ljud och gödsling	34

3.3.12	Ryttaren	35
3.3.13	Kraftiga konfliktbeteenden	36
3.4	Test av protokollprototyp	38
3.4.1	Gæðingakeppni-SM	38
3.4.2	Sweden International Horse Show	38
3.5	Utbildningsinsats	39
3.6	Mellanobservatörssamstämmighet	40
3.7	Etiska överväganden	41
4.	Resultat	42
4.1	Identifiering av indikatorer på positiv välfärd	42
4.2	Protokollets praktiska användbarhet	42
4.2.1	Pilotstudie på SIHS	42
4.3	Protokollets slutliga utformning i detta arbete	44
4.4	Utbildningsinsats och samstämmighet mellan observatörer	46
4.4.1	Feedback från deltagare	46
5.	Diskussion	48
5.1	Sammanfattning av resultat i relation till frågeställningar	48
5.2	Beteende som välfärdsindikator under tävling	49
5.2.1	Övergångar som indikator på samspelet mellan häst och ryttare	51
5.3	Protokollets styrkor, begränsningar och framtida utveckling	52
5.3.1	Styrkor och pedagogisk potential	52
5.3.2	Begränsningar	53
5.3.3	Utbildning och samstämmighet	54
5.3.4	Framtida forskning och tillämpning	55
5.4	Sportens framtid och hållbarhet	56
5.5	Begränsningar i detta arbete	58
6.	Slutsats	59
	Referenser	60
	Populärvetenskaplig sammanfattning	65
	Bilaga 1 – Protokoll V1	66
	Bilaga 2 – Protokoll T1	80
	Bilaga 3 - Utbildningsmaterial	90

Tabellförteckning

Tabell 1. Tabell över vilken typ av utrustning som registreras för varje häst.	23
Tabell 2. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens förmåga att byta gångart/tempo vid önskvärd tidpunkt.	23
Tabell 3. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens rörelsemönster.	24
Tabell 4. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens huvud och hals.	25
Tabell 5. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens nosrygg.	27
Tabell 6. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens öron.	28
Tabell 7. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens mun och käke.	29
Tabell 8. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens överläpp.	31
Tabell 9. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens ögon.	32
Tabell 10. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens svans.	32
Tabell 11. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till kroppsljud från hästen, samt gödsling.	34
Tabell 12. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till ryttarens position i sadeln samt om ryttaren berömmar hästen.	35
Tabell 13. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till kraftigt visade konfliktbeteenden hos hästen.	36
Tabell 14. Sammanfattning av beteendeindikatorer, observationsutmaningar och protokollrelaterade observationer som identifierades under World Cup Tölt på SIHS.	43

Figurförteckning

Figur 1. De 12 kategorier som ingår i protokollet i relation till hästens kroppsdelar.	22
Figur 2. Ett exempel på indikator med möjlighet till flervalssvar.	45
Figur 3. Ett exempel på indikator med möjlighet till ett svar.....	46

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
FEI	Fédération Equestre Internationale
FEIF	Federation of Icelandic Horse Associations
GK-SM	Gæðingakeppni-SM
SIF	Svenska Islandshästförbundet
SIHS	Sweden International Horse Show
SLO	Social License to Operate

1. Introduktion

1.1 Tävlingsens roll och syfte

Att tävla är ett fenomen som återfinns i en lång rad av mänskliga sammanhang. Ur ett evolutionärt perspektiv är konkurrens en grundläggande drivkraft hos sociala däggdjur: strävan att mäta sig mot andra, att hävda sig och att förbättra sin position i en grupp har spelat roll för individers överlevnad och fortplantning (Dunbar 1998). I ett hästsportssammanhang kan tävlingslusten hos ryttare ses som ett uttryck för samma drivkraft, en önskan att nå kompetens, att bekräfta sin förmåga och att mäta sig med andra ryttare.

Utöver denna drivkraft skapar tävlandet även en gemenskap, stärker grupptillhörighet och erbjuder ett utrymme för samarbete och social status. Tävlingslivet är sammanflätat med en gemenskap som sträcker sig bortom prestationerna på banan, där kunskapsutbyte och ett delat intresse förenar utövare över generationer och landsgränser.

Även kulturellt har hästsporten en lång historia som underhållning (Guest & Mattfeld 2019), och befintliga tävlingsformer speglar och skapar värderingar och traditioner som är centrala för sportens identitet.

På individnivå erbjuder tävlandet en möjlighet till självförverkligande och personlig utveckling (Deci & Ryan 2000). Mål som att nå en viss klass, förbättra en rörelse eller fullfölja ett program utgör tydliga och mätbara lärandemål, och den återkoppling som tävlingsresultat ger kan fungera som ett verktyg för att vägleda träning och identifiera förbättringsområden (Locke & Latham 2002; Hattie & Timperley 2007). I detta avseende, kan tävling med häst ses som ett pedagogiskt instrument, ett sätt att sätta riktning för, och validera den dagliga träningen (Locke & Latham 2002; Hattie & Timperley 2007).

Utöver de individuella drivkrafterna fungerar tävlingar även som ett selektionsverktyg inom aveln (Koenen et al. 2004). Hästar som presterar väl i tävlingsmiljö antas ha egenskaper som gångartsförmåga, mentalitet och rörelsekapacitet, som är önskvärda att föra vidare till nästa generation av hästar. En hästs tävlingsresultat kan därmed fungera som underlag för avelsvärdering, och bidra till att forma en hästras över tid.

Slutligen är ekonomiska drivkrafter en viktig del som inte kan förbises (EHN u.å.). En aktiv tävlingsverksamhet bidrar till att skapa ett marknadsvärde för hästar, stimulera handel med utrustning och övriga tjänster, och utgör en ekonomisk grund för arrangörer, tränare och andra verksamheter kopplade till sporten. För enskilda ryttare och hästägare kan tävlingsverksamheten också innebära direkta ekonomiska incitament i form av prispengar och sponsoravtal, vilket kan påverka både ambitionsnivå och de krav som ställs på hästen i samband med träning och tävling.

Dessa perspektiv motsäger inte varandra, utan förklarar tillsammans varför tävlandet har en central och djupt rotad roll inom hästsporten. Det är av vikt att studera hur tävlingssituationen påverkar hästarna, som bär en betydande del av den belastning som tävlandet innebär. Hästar tävlar inte i den mening att de förstår tävlingens regler, eftersträvar en viss placering eller upplever seger och nederlag. Det som däremot är väl belagt är att hästar är känsliga för sin omgivning, för ryttares spänning och för de krav som ställs på dem i stunden (Keeling et al. 2009; Lansade et al. 2019; Kelly et al. 2021; Callara et al. 2024). Tävlingsmiljön innebär ofta en rad faktorer som kan påverka hästens välbefinnande negativt.

Det är just därför tävlingssammanhang utgör en särskild välfärdsrisk. Till följd av tävlingens upplägg: att prestera, placera sig och möta förväntningar, kan pressen få ryttares att tänka kortsiktigt och omedvetet prioritera bort hästens signaler till förmån för ett gott resultat. Kunskap om hur hästen påverkas i dessa situationer är därför inte enbart av vetenskapligt intresse, utan en förutsättning för att tävlande med häst ska fortsätta kunna bedrivas på ett hållbart och långsiktigt sätt.

1.2 Hästvälfärd i tävlingssammanhang

Hästvälfärd i tävlingssammanhang, särskilt under den ridna prestationen, är ett brett diskuterat och aktuellt ämne, där balansen mellan idrottslig prestation och djurvälfärd ofta ifrågasätts. Det allmänna intresset för frågan har ökat i takt med uppmärksammade incidenter, såsom händelserna inom modern femkamp vid OS i Tokyo 2021 (Anderson 2021), samt genom mediernas rapportering om hästar som uppvisar tydliga tecken på obehag under tävling. Exempel på detta är blå eller missfärgade tungor i samband med restriktiv utrustning samt användning av hyperflexion (rollkür) inom dressyren (Broström & Salihu 2012; TT 2024; Nygren 2025). Dessa händelser har bidragit till ett ökat fokus på träningsmetoder, ryttares inverkan, utrustningsanvändning, samt stress- och konfliktrelaterade beteenden hos hästen, vilket tydliggör hur synliga beteendemässiga och fysiska indikatorer har blivit centrala i välfärdsdiskussionen inom hästsporten (McGreevy et al. 2018; George 2022).

Det ökade fokuset på hästvälfärd har lett till att Fédération Equestre Internationale (FEI) 2024 antog en Equine Welfare Strategy Action Plan med sex prioriterade områden, där bland annat träning och ridning samt fysisk och emotionell stress ingår (FEI 2024). Som en del av implementeringen har bland annat ett standardiserat verktyg för mätning av nosgrimmans åtstramning introducerats vid FEI-tävlingar från och med maj 2025 (FEI 2025), vilket är en åtgärd som direkt svarar på den forskning som visar att hårt åtdragna nosgrimmor inte bara kan maskera konfliktbeteenden hos hästar, utan också kan orsaka smärta i sig (Tell et al. 2008; Christensen et al. 2011; Doherty et al. 2017).

Inom Sveriges gränser ställer även Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:26) om träning och tävling med djur (Saknr L17) krav i samma riktning. Enligt 2 kap. 2 § ska prestationskrav anpassas till det enskilda djurets fysiska såväl som psykiska förmåga, och enligt 3 § samma kapitel får utrustning eller metoder inte användas på ett sådant sätt att det kan orsaka fysiskt eller psykiskt lidande hos djuret. Att dessa bestämmelser efterlevs i praktiken förutsätter dock att det finns verktyg för att kunna identifiera och dokumentera när gränserna överskrids.

1.3 Positiv välfärd

1.3.1 De fem domänerna och de tre F:en som ram

Inom forskning om hästvälfärd finns flera etablerade ramverk som används för att strukturera förståelsen av hästens behov och upplevelser. Två centrala modeller är de fem domänerna och de tre F:en, vilka tillsammans erbjuder ett holistiskt perspektiv på vad god välfärd innebär i praktiken.

De fem domänerna är ett ramverk som ursprungligen utvecklades för att bedöma djurvälfärd utifrån både fysiska förutsättningar och djurets subjektiva upplevelse (Mellor 2017; Mellor & Burns 2020). Modellen är uppdelad i fyra fysiska domäner: nutrition, miljö, fysisk hälsa och beteende, samt en femte domän som behandlar djurets mentala tillstånd. De fyra första domänerna beskriver de yttre förutsättningarna för hästens liv, medan den femte domänen fokuserar på hur hästen faktiskt upplever sin situation, om den känner välbefinnande, stress, trygghet eller obehag. En central poäng med modellen är att den synliggör att välfärd inte enbart handlar om att undvika negativa tillstånd hos hästen, utan också om att aktivt möjliggöra för positiva tillstånd (Green & Mellor 2011). Alla domäner samverkar med varandra, och en brist i en domän kan påverka helheten.

De tre F:en, som står för de engelska orden Freedom, Forage och Friends, kan komplettera de fem domänerna genom att på ett mer konkret sätt beskriva grundläggande behov kopplade till hästens naturliga levnadssätt (Phelipon et al. 2024). Freedom syftar på rörelsefrihet, hästar är anpassade för att röra sig under stora delar av dygnet och begränsad rörelse kan påverka både fysisk hälsa och beteende. Forage avser tillgång till grovfoder och kontinuerligt födosök, vilket är centralt för hästens fysiologi och för att förebygga beteendestörningar. Friends handlar om social kontakt, hästar är sociala djur som i naturliga förhållanden lever i stabila grupper, och möjligheten till interaktion med artfränder är viktig för deras trygghet och mentala välbefinnande.

Dessa ramverk är relevanta eftersom de understryker att en heltäckande välfärdsbedömning kräver ett perspektiv som inkluderar positiva upplevelser, inte bara frånvaro av negativa sådana.

En ytterligare aspekt som är viktig att belysa är att frånvaro av synliga problem inte automatiskt innebär att hästen har en god välfärd (Keeling et al. 2021; Rault et al. 2025). Forskning om positiva välfärdsindikatorer befinner sig fortfarande i ett tidigt skede (Keeling et al. 2021), och detta har även lyfts fram specifikt inom hästforskningen av exempelvis Lesimple (2020), vilket ytterligare motiverar för ett verktyg som aktivt söker och registrerar positiva beteendeuttryck. En häst kan vara tyst och passiv till följd av inlärd hjälplöshet, det vill säga att hästen har lärt sig att dess reaktioner inte påverkar utfallet av en situation, snarare än av passiviteten beror på ett genuint välbefinnande. Det är ett av skälen till att observationer av positiva beteendekindikatorer är lika viktiga som registrering av konfliktbeteenden för att kunna göra en fullständig välfärdsbedömning (Lesimple 2020; Keeling et al. 2021; Rault et al. 2025).

1.3.2 Fysiologiska reaktioner vid tävling och träning

Tävlingssituationen innebär inte enbart beteendemässiga utmaningar; den aktiverar även fysiologiska stressresponser som skiljer sig från dem som kan uppstå under vardaglig träning. Studier på kapplöpnings- och distanshästar visar att tävling medför signifikant förhöjda hormonresponser, inklusive kortisol och katekolaminer, jämfört med träning av liknande intensitet (Cayado et al. 2006; Witkowska-Piłaszewicz et al. 2021). Detta pekar på att det inte enbart är den fysiska belastningen, utan också den psykologiska, som bidrar till hästens stressrespons i en tävlingssituation.

Träning i sig kan emellertid ha positiva effekter på hästens välbefinnande och inlärningsförmåga under förutsättning att den är väl utformad. I en studie av Henshall et al. (2022) kunde man se att en lagom stressnivå i samband med träning kunde förbättra inlärningsprestationen hos hästar, och att väl anpassad träning då skulle kunna vara en positiv faktor för hästens välfärd. I linje med detta argumenterar Naydani & Coombs (2025) att träning, under rätt förutsättningar, kan ses som en välfärdsstrategi i sig: hästar som tränas regelbundet och meningsfullt kan visa ett ökat välbefinnande jämfört med hästar som hålls inaktiva. Detta understryker att det inte nödvändigtvis är tävling och träning i sig som är potentiellt problematiskt, utan hur dessa utformas och anpassas till den enskilda hästen.

1.4 Hästsportens SLO

Det ökade fokuset på hästvälfärd har lett till ett växande tryck på hästsporten att upprätthålla sitt allmänna förtroende, ofta beskrivet som sportens Social License to Operate (SLO). Begreppet SLO beskriver det outtalade samhällskontraktet som finns mellan en verksamhet och allmänheten, där verksamheten ges fortsatt legitimitet så länge den upplevs agera i linje med samhällets värderingar och förväntningar (Hampton et al. 2020; Douglas et al. 2022). Detta kontrakt upplevs

ha blivit alltmer skört i takt med en ökad medvetenhet kring djurvälstånd och en mer kritisk granskning av träningsmetoder och tävlingsformer inom sporten.

Som en följd av detta har organisationer såsom Fédération Equestre Internationale (FEI) uppdaterat välfärdsrelaterade riktlinjer för användning av hästar i tävlingssammanhang, exempelvis genom Code of Conduct for the Welfare of the Horse (FEI 2013). Dessa regelverk är dock i huvudsak inriktade på utrustningsregler, bedömningskriterier och övergripande principer, snarare än på systematisk beteendebaserad välfärdsbedömning under den faktiska tävlingsprestationen.

1.5 Positiva och negativa välfärdsindikatorer

Begreppet konfliktbeteende används som ett samlingsnamn för beteenden som kan uppstå till följd av frustration, obehag, smärta eller förvirring (McGreevy & McLean 2007; McLean & Christensen 2017). När en häst rids kan detta yttra sig genom exempelvis gapande mun, svansvisch, huvudkastningar, undvikande rörelser, förändringar i gångart eller riktning, bockning eller stegring (von Borstel et al. 2009; König von Borstel & Glißman 2014; Górecka-Bruzda et al. 2015; Christensen et al. 2021; Hamilton et al. 2022; Christensen & Uldahl 2026). Flera studier har visat att konfliktbeteenden förekommer i hög utsträckning i samband med tävlingsprestation. Górecka-Bruzda et al. (2015) rapporterade att elitdressyr- och hopphästar i genomsnitt visade 19 respektive 14 konfliktbeteenden per minut under olika tävlingsmoment. Liknande resultat har även rapporterats på lägre tävlingsnivåer i dressyr, där konfliktbeteenden observerades i 97,6 % av de analyserade rörelserna, där hästen visade två eller fler konfliktbeteenden i majoriteten av fallen (Hamilton et al. 2022).

Samtidigt som konfliktbeteenden är väl dokumenterade i litteraturen har det riktats mindre uppmärksamhet mot beteenden som kan indikera positiv välfärd under ridning. Lesimple (2020) argumenterar för att en välfärdsbedömning bör inkludera både positiva och negativa indikatorer, eftersom frånvaro av konfliktbeteenden inte nödvändigtvis innebär att hästen mår bra. Vetenskapligt validerade positiva indikatorer hos den ridna hästen är dock fortfarande få. Utifrån kända negativa tecken går det ändå att resonera om deras positiva motsvarigheter: en stängd och avslappnad mun, en mjuk svanshållning som följer gångartens rörelse, samt ett jämnt och balanserat rörelsemönster där hästen lätt kan utföra övergångar mellan gångarter och tempon.

Det är också viktigt att betona att potentiella positiva och negativa välfärdsindikatorer kan förekomma samtidigt (Lesimple 2020). En häst kan visa positiva indikatorer, och i samband med specifika moment av tävlingsprestationen även uppvisa konfliktbeteenden, och vice versa. En välfärdsbedömning bör därför inte bygga på enskilda observationer utan på en helhetsbild som tar hänsyn till ett beteendes kontext, frekvens, duration och intensitet.

1.5.1 Träningsmetod och utrustningens påverkan på samspelet mellan häst och ryttare

Hästar tränas vanligtvis med negativ förstärkning, där korrekt timing och eftergift av tryck är avgörande för inläringen (McGreevy & McLean 2007; McLean & Christensen 2017). När eftergiften är fördröjd, inkonsekvent eller uteblir kan konfliktbeteenden uppstå (Eisersjö 2023). Användning av viss utrustning, såsom åtdragna nosgrimmor, skarpa bitt, sporrar eller hjälptyglar, kan dessutom förstärka obehag eller maskera beteendesignaler snarare än att åtgärda den bakomliggande orsaken till dem (Doherty et al. 2017; Condon et al. 2022).

Vidare kan kvaliteten på häst-ryttarinteraktioner ge viktig information om hästens välfärd. När en ryttare belönar hästen efter en prestation, exempelvis genom att smeka, klia eller erbjuda lösa tyglar, kan detta fungera som en indikator på ett positivt samspel mellan häst och människa, där hästen får återkoppling och möjlighet till återhämtning (Hockenhull & Creighton 2013). Saknaden av sådana positiva interaktioner, särskilt i kombination med höga prestationskrav, kan däremot signalera en obalans i relationen mellan häst och ryttare.

1.6 Svenska Islandshästförbundet

Svenska Islandshästförbundet (SIF) är ett av 72 specialidrottsförbund anslutna till Riksidrottsförbundet (RF) och ingår i den internationella organisationen Federation of Icelandic Horse Associations (FEIF). Förbundet samlar 72 föreningar spridda över Sverige, med totalt cirka 8 000 medlemmar (SIF 2026b). SIF är den ansvariga organisationen för islandshästsporten i Sverige, och har ett tydligt uppdrag att både främja sporten och säkerställa god hästvälfärd.

SIF betonar att kunskap om god, säker och hållbar hästhållning samt träningsmetoder ska genomsyra islandshästidrotten, och att ny forskning och kunskap inom området ska vara vägledande för all form av ridning, träning och hantering av hästar (SIF 2026a). Förbundet är även delaktigt i Hästnäringens Nationella Stiftelses (HNS) djurvälståndskommitté, som arbetar för att förbättra djurskyddet och främja hästvälfärd på nationell nivå (SIF 2026a).

1.6.1 Projekt Hästvälfärd

SIF driver sedan 2025 ett särskilt projekt för att stärka hästens välfärd och säkra sportens SLO. Projektet har möjliggjorts genom stöd från samarbetspartnern Agria Djurförsäkring och utgör en del av SIF:s långsiktiga strategi för en hållbar, etisk och hästvänlig idrottsverksamhet (SIF 2026c). Projektet samordnar förbundets insatser inom hästvälfärd med fokus på revidering av styrdokument, förstärkning av utbildningar samt kunskapshöjande insatser riktade till förbundets olika målgrupper, med det övergripande målet att hästvälfärd ska genomsyra hela SIF:s verksamhet – från policy till praktik (SIF 2026c).

Det är inom ramen för detta projekt som det här arbetet har genomförts. Samhället ställer allt högre krav på djurskydd och djuretik, och för att behålla förtroendet måste verksamheten vara transparent, hästvänlig och öppen för fortsatt utveckling (SIF 2026c). Utvecklingen av ett evidensbaserat verktyg för välfärdsbedömning under tävling svarar direkt mot detta behov och utgör ett konkret verktyg i SIF:s arbete med att omsätta välfärdsambitionerna från ord till handling.

1.7 Islandshästen

Islandshästen är en av världens äldsta och renaste hästraser, med anor från den nordiska bosättningen av Island under 800- och 900-talet e.Kr. (LH & FEIF 2014; FEIF 2026b). Över 300 000 islandshästar är registrerade världen över, varav omkring 40 procent befinner sig på Island (Horses of Iceland u.å.c).

Rasen är robust och kompakt med en mankhöjd som generellt ligger mellan 125 och 145 cm, med ett genomsnitt på 136 cm för ston och 138 cm för hingstar, och en vikt mellan 300 och 400 kg (FEIF 2026b). Den är känd världen över för sitt vänliga och tillmötesgående lynne; hästarna beskrivs generellt som snälla, intelligenta och snabbblärda (Horses of Iceland u.å.a). De är vanligtvis lätta att hantera och samarbetsvilliga både från marken och under ryttaren, men samtidigt kraftfulla och med stor arbetsvilja (Horses of Iceland u.å.a).

Islandshästen växer och mognar långsamt och är generellt sett inte fullvuxen förrän vid sex till sju års ålder, men har en lång aktiv livslängd där individer som lever 25-30 år inte är ovanliga (FEIF 2026b).

Det som framför allt särskiljer islandshästen från andra raser är dess gångarter: nästan alla besitter tölt utöver skritt, trav och galopp, och många har dessutom gångarten (flygande) pass (Andersson et al. 2012; LH & FEIF 2014; FEIF 2026b). Tölt och pass är naturliga gångarter som föl ofta uppvisar redan från födseln (Horses of Iceland u.å.b). En del individer är femgångare och besitter samtliga fem gångarter, medan andra är fyrgångare och saknar passen (Horses of Iceland u.å.b). Förmågan att utföra dessa extra gångarter styrs primärt av en mutation i DMRT3-genen (Andersson et al. 2012).

1.8 Islandshästsportens tävlingsform

I likhet med andra hästsportdiscipliner omfattar islandshästsporten flera olika tävlingsformer som är utformade utifrån sportens särskilda egenskaper och krav. Det finns tre huvudsakliga tävlingsformer: sport, gäddinga och passlöp. Strukturen och bedömningskriterier för respektive tävlingsform är fastställda på internationell nivå enligt FEIF:s Sport Rules and Regulations 2026 (FEIF 2026b).

Dessa tävlingsformer ställer krav på både hästens kondition, styrka och tekniska förmåga, samt på ryttarens förmåga att kommunicera tydligt och

bibehålla balans under dynamiska förhållanden. Tävlingsmomenten inkluderar ofta snabba övergångar mellan olika tempon och gångarter, vilket kräver god förberedelse och precision från både häst och ryttare. Dessa specifika förutsättningar innebär att befintliga verktyg för att mäta välfärd, utvecklade för exempelvis dressyr eller hoppning, inte utan vidare kan appliceras på islandshästsporten (Christensen et al. 2024). Skillnaderna i tempo, tävlingsbanans utformning och gångartsspecifika krav gör att ett anpassat verktyg behövs för att bedöma välfärd under tävlingsprestationen på ett relevant och praktiskt sätt. Samtidigt har fokus inom välfärdsbedömning ofta legat på enbart identifiering av negativa indikatorer, medan beteendetryck som kan indikera god välfärd har fått mindre utrymme.

Mot denna bakgrund har SIF, med finansiering från Agria Djurförsäkring, i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), initierat utvecklingen av ett beteendebaserat välfärdsprotokoll specifikt utformat för islandshästar i tävlingssammanhang.

1.8.1 Behovet av ett beteendebaserat välfärdsprotokoll

Enligt FEIF:s Sport Judges Guidelines 2026 ska harmonin mellan häst och ryttare vara det primära bedömningskriteriet, och ryttaren alltid ska sätta hästens välfärd i första rummet: hästen ska kunna utföra sina uppgifter med glädje, vara lugn och smidig men också trygg och villig (FEIF 2026a).

Uldahl & Mellor (2025) argumenterar för att hästsporten kräver ett mer sammanhängande och vetenskapligt förankrat ramverk för välfärdsbedömning, och lyfter behovet av att regler och bedömningssystem inte enbart får vara symboliska, utan måste spegla och skydda hästens välfärd i praktiken. Dessa synpunkter understryker relevansen av att, som i det här arbetet, utveckla evidensbaserade och praktiskt tillämpbara verktyg för välfärdsbedömning i tävlingssammanhang.

Ett systematiskt välfärdsprotokoll har ett värde som sträcker sig bortom den vetenskapliga datainsamlingen. Genom att välfärden bedöms strukturerat och resultaten görs tillgängliga skapas förutsättningar för en kunskapsdriven återkoppling till ryttare, tränare och övriga organisationer inom islandshästsporten. Forskning om lärande och beteendeförändring visar att människor anpassar sitt beteende utifrån den återkoppling de får, under förutsättning att den är utformad på ett sätt som faktiskt kan tas emot och omsättas i praktiken (Weaver 2006).

Weaver (2006), som undersökt hur studenter värderar och använder skriftlig återkoppling, identifierade ett antal egenskaper som gör återkoppling effektiv: den bör vara tydlig och specifik, innehålla konkret vägledning för fortsatt utveckling, ha en konstruktiv och balanserad ton samt vara tydligt förankrad i

bedömningskriterierna. Dessa principer är direkt överförbara till den typ av återkoppling som ett välfärdsprotokoll kan generera.

De höga frekvenser av konfliktbeteenden som rapporterats i tidigare nämnda studier, är värda att reflektera över. Att konfliktbeteenden förekommer i nästan samtliga analyserade dressyrörelser, och i täta intervall hos tävlande hopp- och dressyrhästar på elitnivå, är inte ett argument mot hästsporten i sig, utan snarare ett argument för varför systematisk och standardiserad observation kan spela roll. Utan ett gemensamt språk och tydliga definitioner för vad som observeras finns det en risk att beteenden normaliseras, förbises eller felaktigt bedöms. Ett strukturerat välfärdsprotokoll, i kombination med utbildade observatörer, kan bidra till en mer nyanserad och tillförlitlig bild av islandshästens välfärd i tävlingssammanhang.

1.9 Tradition, forskning och hästvälfärd

Samtidigt som det finns djupt rotade traditioner kring träningsmetoder, utrustningsanvändning och tävlingsformer, utvecklas den vetenskapliga förståelsen för hästars känslor, inlärning och välfärd kontinuerligt, vilket innebär att forskningsresultat ibland kan utmana traditionella metoder.

En förutsättning för att välfärdsarbete inom islandshästsporten ska ge verklig effekt är att det bedrivs med ett öppet och icke-dömande förhållningssätt. Hästvälfärd är ett ämne som ofta väcker starka känslor, och kan vara extra känsligt när det kommer till tävlingssammanhang (Furtado et al. 2021; Uldahl & Mellor 2025). Det är dock fullt möjligt, och nödvändigt, att diskutera dessa områden utan att det uppfattas som en värdering av den enskilda ryttarens kompetens eller omsorg om sin häst. Att identifiera sig som en omtänksam och kompetent ryttare kan utgöra ett psykologiskt hinder för att ta till sig kritik och förändra beteenden, eftersom kritik av exempelvis träningsmetoder lätt upplevs som kritik av den enskilda personen (Cheung et al. 2025). Att skilja på sak och person är därför en förutsättning för en miljö där kunskapsutveckling och förändring är möjlig.

Sportens långsiktiga SLO beror i hög grad på att hästens välfärd faktiskt prioriteras och kommuniceras öppet och transparent (Furtado et al. 2021; Douglas et al. 2022; Uldahl & Mellor 2025). Det räcker inte att vilja göra rätt; det behöver också synas. Ett systematiskt och väldefinierat välfärdsprotokoll kan signalera att sporten är villig att granska sig själv utifrån evidensbaserade metoder snarare än enbart tradition. I detta sammanhang kan ett välfärdsprotokoll spela en viktig roll: inte enbart som ett mätinstrument, utan som ett pedagogiskt verktyg som skapar ett gemensamt språk för vad som sker på tävlingsbanan. Genom att göra välfärdsbedömning mer systematisk och transparent kan sporten visa att den är beredd att granska sig själv på ett ärligt sätt, vilket är en central del av att upprätthålla sin SLO i ett samhälle med ett växande fokus på djurvälfärd.

2. Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med detta examensarbete kan delas in i tre delar. Det första syftet är att, inom ramen för SIF:s arbete med hästvelfärd, undersöka vilka beteendemässiga positiva respektive negativa indikatorer som är möjliga att identifiera hos islandshästar i samband med tävlingsprestation.

Ett andra syfte är att utveckla och utvärdera ett sportspecifikt beteendebaserat välfärdsprotokoll anpassat till islandshästsportens tävlingsförhållanden.

Protokollet är utformat med utgångspunkt i att en fullständig välfärdsbedömning kräver att både positiva och negativa beteendeindikatorer beaktas, vilket är det synsätt som förespråkas inom den moderna forskningen kring djurvelfärd.

Protokollet syftar till att, i kombination med en utbildningsinsats, kunna tillämpas på ett praktiskt, tydligt och tillförlitligt sätt inom islandshästsporten.

Ett tredje syfte, som är en del av det andra syftet, är att undersöka effekten av en utbildningsinsats för att öka förståelsen av olika välfärdsindikatorer samt förbättra mellanobservatörssamstämmigheten, vilket är en förutsättning för att protokollet på sikt ska kunna användas systematiskt, vara jämförbart över tid och vid olika tävlingstillfällen.

Det övergripande syftet med protokollet är att bidra till en långsiktig förbättring av hästvelfärden på populationsnivå inom islandshästsporten.

2.2 Frågeställningar

För att uppnå arbetets syfte formulerades följande frågeställningar:

1. Vilka beteendemässiga indikatorer på positiv välfärd är möjliga att identifiera hos islandshästar i samband med tävlingsprestation?
2. Kan ett beteendebaserat välfärdsprotokoll utformas för att, tillsammans med en utbildningsinsats, på ett praktiskt, tydligt och tillförlitligt sätt bedöma islandshästarnas välfärd under tävlingsprestation?

3. Material och metod

3.1 Utveckling av protokoll

Protokollets utveckling genomfördes i flera steg och baserades på en kombination av vetenskaplig litteratur, analys av videomaterial samt fältobservationer i tävlingsmiljö. Arbetssättet valdes för att säkerställa att protokollet både är vetenskapligt förankrat och anpassat till de praktiska förutsättningar som råder vid islandshästattävlingar.

Inledningsvis genomfördes en litteraturgenomgång med fokus på hästvelfärd under ridning, häst-ryttarinteraktioner, konfliktbeteenden, positiva välfärdsindikatorer, samt tidigare utvecklade välfärds- och beteendeprotokoll. Fokus lades på den forskning som behandlar ridning i prestations- och tävlingssammanhang samt studier som diskuterar metodologiska utmaningar vid beteendebedömning i dynamiska miljöer. Även tidigare relevanta avhandlingar inom ämnesområdet av Viksten (2016) och Axel-Nilsson (2015) inkluderades för att sätta protokollutvecklingen i ett bredare vetenskapligt sammanhang.

De beteendeindikatorer och frågor som ingick i protokollet baserades på befintlig litteratur om konfliktbeteende hos ridna hästar inom olika discipliner (Górecka-Bruzda et al. 2015; Hamilton et al. 2022; Christensen et al. 2024; Christensen & Uldahl 2026). Studien av Christensen et al. (2024), som undersökte konfliktbeteende hos islandshästar under tävling på elitnivå med hjälp av videoinspelningar, lade den huvudsakliga grunden för protokollet i det här arbetet.

Protokollet utformades i Microsoft Forms (Microsoft Corporation u.å.) vilket möjliggör användning på dator, surfplatta och mobil. Formuläret bestod av frågor strukturerade i tematiska avsnitt för att säkerställa en systematisk datainsamling. Dessa avsnitt omfattade bland annat utrustningsanvändning där typ av brett och förekomst samt typ av nosgrimma och boots registrerades, beteendeindikatorer kopplade till respektive tävlingsmoment, och ett avslutande avsnitt med frågor om det övergripande intrycket av hästen samt beteenden från ryttaren relaterade till position i sadeln och om hen belönar hästen på något sätt innan, under eller efter ritten.

3.2 Identifiering av indikatorer

Utifrån litteraturgenomgången identifierades ett urval av beteenden som bedömdes vara relevanta indikatorer på hästens välfärd under tävling. Dessa delades först in i 12 olika kategorier (se Fig. 1) för att sedan brytas ned i olika beteendeuttryck (se Tab. 2–13). Hänsyn togs till vilka beteenden som är praktiskt möjliga att observera på avstånd under tävlingsmiljöns förutsättningar. Urvalet inkluderade både beteenden som i tidigare nämnda litteratur kopplats till nedsatt

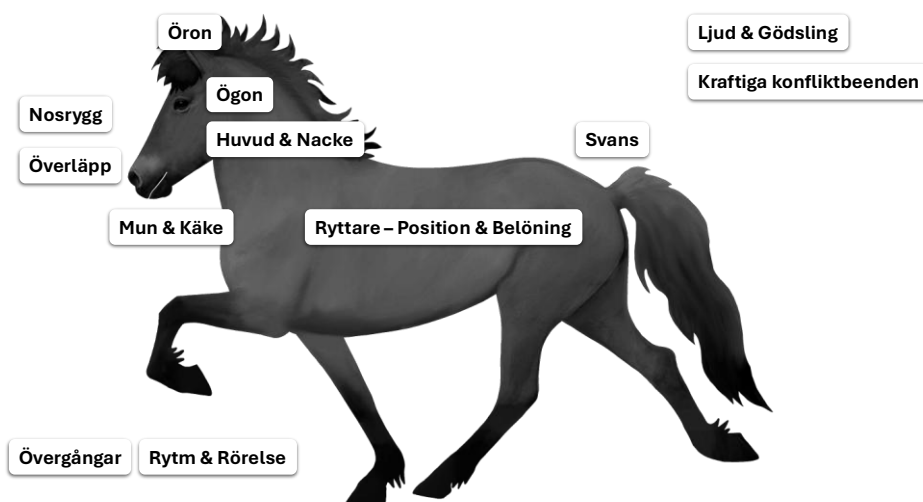
välfärd, konfliktbeteenden eller obehag, samt beteenden som kan indikera positiv välfärd eller ett funktionellt samspel mellan häst och ryttare.

Parallellt med litteraturarbetet analyserades videoinspelningar från islandshästtävlingar tillgängliga via YouTube. Videomaterialet användes för att undersöka hur de identifierade beteendena kan yttra sig i praktiken, hur ofta de förekommer, samt i vilka tävlingsmoment de är särskilt framträdande. Analysen bidrog även till att identifiera moment som bedömdes som särskilt känsliga ur ett välfärdsperspektiv, såsom övergångar mellan gångarter och moment som rids i högre tempon.

Inkluderingen av både positiva och negativa indikatorer i protokollet möjliggjorde för en mer nyanserad bedömning där hästens välfärd kunde utvärderas utifrån en helhetsbild snarare än enbart utifrån förekomst eller frånvaro av beteenden.

Vid identifieringen av beteendemässiga indikatorer beaktades särskilt hur enskilda beteenden kan tolkas i förhållande till frekvens, varaktighet och det sammanhang de uppträder i. En häst kan exempelvis kasta med huvudet vid ett enstaka tillfälle utan att det nödvändigtvis utgör ett konfliktbeteende. Det är när ett beteende upprepas under ett och samma moment, eller kvarstår under en längre sekvens, som det bör värderas som en indikator på hästens välfärd.

Det är också viktigt att beakta hur beteenden förhåller sig till varandra. Många beteenden i protokollet kan förekomma samtidigt: hästen kan exempelvis uppvisa en avslappnad och följsam svans, hålla huvudet i lodplan och ha öppen mun på samma gång. Vissa svarsalternativ i protokollet utesluter varandra och kan per definition inte ske samtidigt, men protokollet har en tydlig gränsdragning mellan indikatorer för att säkerställa att registreringar hamnar i rätt kategori och att data från olika observatörer är jämförbara.

Figur 1. De 12 kategorier som ingår i protokollet i relation till hästens kroppsdelar.

3.3 Indikatorer som ingår i protokoll

En del av protokollet är kopplat till specifika tävlingsmoment, såsom övergångar mellan gångarter samt rytm och rörelse (se Tab. 2-3), medan andra avsnitt relaterar till specifika kroppsdelar hos hästen (se Tab. 4-10). Kraftiga konfliktbeteenden ingår som en egen kategori (se Tab. 13).

Ryttarens sits samt förekomst av beröm registrerades som egna variabler (se Tab. 12), liksom utrustningsdata (se Tab. 1). Dessa variabler inkluderades för att möjliggöra framtida analyser av samband mellan exempelvis utrustning, ryttarposition och hästens beteende.

De definitioner och avgränsningar som ligger till grund för protokollets indikatorer utgör även grunden för det utbildningsmaterial som utvecklats parallellt.

3.3.1 Utrustning

Tabell 1. Tabell över vilken typ av utrustning som registreras för varje häst.

Bett	Nosgrimma	Boots
Tränsbett	Remontnosgrimma	Viktboots
Isländskt stångbett	Engelsk nosgrimma	Skyddsboots
Bettlöst	Aachennosgrimma	Inga boots
	Ingen nosgrimma	Annat (fritextsvar)
	Annat (fritextsvar)	

3.3.2 Övergångar mellan gångarter

Tabell 2. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens förmåga att byta gångart/tempo vid önskvärd tidpunkt.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Lätthet att byta gångart	Hästen utför övergången mjukt och utan tvekan direkt på ryttarens signal, med bibehållen balans och rytm. Hästen byter gångart jämnt och balanserat. Övergången sker utan att hästen spänner sig,	Övergångar där hästen reagerar direkt och smidigt, utan tecken på tvekan eller obalans.	Enstaka övergång med mindre tvekan eller obalans som snabbt korrigeras.

	snubblar eller tvekar.		
Svårighet att byta gångart	Hästen visar motstånd, tvekan eller obalans i samband med övergången. Hästen snubblar, tappar takt, kastar med huvudet eller behöver flera signaler för att utföra övergången. Kan också visa sig som att hästen ”faller in” i gångarten snarare än aktivt byter.	Tydliga tecken på tvekan eller motstånd i samband med övergången.	Enstaka balansjustering eller osäkert steg som snabbt korrigeras.

3.3.3 Rytmm och rörelse

Tabell 3. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens rörelsemönster.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Rytmskt rörelsemönster	Hästen rör sig i jämn och regelbunden takt under momentet. Stegens tidsintervall är regelbundna och förutsägbara. Hästen verkar balanserad och rör sig utan tvära förändringar i tempo eller stegfrekvens.	Moment där rörelsen genomgående är jämn och regelbunden.	Enstaka kortvarig sekvens av rytmskt rörelsemönster.
Orytmskt rörelsemönster	Hästen visar tydliga avvikelser från jämn takt vid tre eller fler tillfällen under momentet.	Tre eller fler tydliga rytmförändringar under ett och	Enstaka obalanserat steg eller orytm i direkt samband med övergång.

Ojämna
stegintervall,
snubblande,
onödiga
temposkiftningar
eller inkonsekvent
steglängd som
återkommer under
ritten.

samma
gångartsmoment.

3.3.4 Huvud och hals

Tabell 4. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens huvud och hals.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Huvudposition: Rakt	Hästen håller huvudet rakt framför sig i linje med halsen, utan laterala avvikelser. Nosen pekar framåt i riktning med rörelseriktningen. Inga upprepade sidorörelser med huvud eller hals.	Huvud som genomgående hålls rakt under momentet.	Enstaka kortvarig rak huvudposition.
Huvudposition: Högt (med underhals)	Hästen bär huvudet högt så att undersidan av halsen spänns och blir synligt konvex. Nosen pekar uppåt, nacken är spänd och konvex undertill. Hästen verkar ”klättra” med framsidan.	Tydlig underhals synlig under en längre del av momentet (inte bara ett enstaka steg).	Enstaka kortvarig hög huvudposition.
Huvudposition: Snett (enbart huvud)	Hästen vinklar huvudet åt sidan utan att halsen följer med. Nosen och käkarna pekar tydligt åt ett	Tydlig lateral vinkling av enbart huvudet som återkommer under momentet.	Enstaka kortvarig snedhet.

	håll medan halsen pekar rakt framåt.		
Huvud ställt inåt/utåt (inkl. hals)	Hästen böjer hals och huvud tydligt åt sidan, oavsett riktning. Halsen böjs tydligt inåt eller utåt. Distinkt från ”snett huvud” eftersom halsen är med i rörelsen.	Tydlig och återkommande böjning som inte är naturlig för den linje hästen rids på.	Enstaka kortvarig böjning, eller naturlig böjning i kurvor.
Byter huvudposition ofta	Hästen gör upprepade mindre rörelser med huvudet åt olika håll, mindre än nosryggens längd. Hästen ”fladdrar” med huvudet i små, täta rörelser – varken stillastående eller med tydliga kast.	Upprepade, täta positionsskiftningar under momentet.	Enstaka skiftning i huvudposition.
Kastar med huvudet	Hästen gör upprepade tydliga rörelser med huvudet, större än nosryggens längd. Tydliga kast uppåt, nedåt eller åt sidan. Rörelserna är kraftfullare och större än ”Byter huvudposition ofta”.	Rörelser som är större än nosryggens längd och som upprepas under större del av momentet.	Enstaka rörelser med huvudet.
Drar ner huvudet	Hästen drar aktivt ner huvudet mot marken. Huvudet och nosen rör sig tydligt nedåt, ofta	Tydlig aktiv nedåtrörelse som upprepas eller pågår under hela momentet.	Enstaka nedåtrörelse, eller naturlig nackposition i avslappnad skritt.

	kombinerat med att hästen tar tag i bettet och drar tyglarna nedåt.		
Nickar orytmiskt	Hästen nickar med huvudet i ett mönster som inte stämmer överens med gångartens naturliga takt. Nickningar som är ojämna, oväntade eller inte synkroniserade med stegens rytm.	Nickningar som tydligt avviker från gångartens rytm och upprepas under momentet.	Enstaka orytmisk nickning.

3.3.5 Nosryggsposition

Tabell 5. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens nosrygg.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Nosrygg i lodplanet	Nosryggen är ganska vertikal, i linje med lodplanet. Pannbenet och nosen är i ungefär samma vertikala linje. Varken tydligt framför eller bakom lodplanet.	Nosrygg som genomgående befinner sig nära lodplanet.	Enstaka kortvarig nosrygg i lodplan.
Nosrygg framför lodplan	Nosryggen befinner sig tydligt framför det vertikala lodplanet. Nosen pekar lite utåt-framåt. Halsen är relativt utsträckt.	Tydlig position framför lodplanet som håller i sig under momentet.	Enstaka kortvarig framåtposition.
Nosrygg långt framför lodplan (underhals, sänkt rygg)	Nosryggen befinner sig långt framför lodplanet med synlig underhals och sänkt rygg. Hästen är tydligt	Tydlig och ihållande position med samtliga tre tecken: framskjuten nos, underhals och sänkt rygg.	Enstaka kortvarig framåtposition utan samtliga tre tecken.

	”på bogarna”, nosen är framskjuten, underhalsen är spänd och konvex, ryggen ser sänkt ut.		
Nosrygg bakom lodplan	Nosryggen befinner sig tydligt bakom det vertikala lodplanet. Nosen pekar mot bröstkorgen, halsen böjs kraftigt och pannbenet är det mest framskjutna på huvudet.	Tydlig och ihållande position bakom lodplanet under momentet.	Enstaka kortvarig position bakom lodplanet.

3.3.6 Öron

Tabell 6. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens öron.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Framåtriktade öron	Öronen riktas tydligt framåt och hålls där under momentet. Öronen pekar framåt mot rörelsens riktning. Hästen verkar alert och fokuserad framåt.	Genomgående framåtriktade öron under momentet.	Kortvarig framåtriktning.
Utåtriktade öron (åt sidan)	Öronen riktas tydligt åt sidorna och hålls där under momentet. Öronen pekar åt sidorna.	Genomgående utåtriktade öron under momentet.	Kortvarig utåtriktning.
Bakåtriktade öron	Öronen riktas tydligt bakåt mot ryttaren och hålls där under momentet. Öronen viks bakåt, kan	Tydliga och ihållande bakåtriktade öron.	Kortvarig bakåtriktning.

Asymmetriska öron	ibland även tryckas mot nacken. Öronen pekar tydligt i olika riktningar simultant. Ett öra framåt och ett bakåt, eller ett öra utåt och ett framåt m.m. Bibehålls under momentet.	Tydlig och återkommande asymmetri under momentet.	Kortvarig asymmetri.
Öron byter position ofta	Hästen rör öronen frekvent åt olika håll under momentet. Öronen roterar, vänds och skiftar position tätt.	Täta och upprepade positionsskiftningar under större delen av momentet.	Enstaka skiftningar i position.

3.3.7 Mun och käke

Tabell 7. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens mun och käke.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Sluten och avslappnad mun	Munnen är stängd och muskulaturen kring käke och läppar är mjuk och utan synlig spänning. Läpparna ligger löst mot varandra. Inga synliga käkrörelser. Muskulaturen kring mulen är mjuk.	Genomgående avslappnad och stängd mun under momentet.	Enstaka kortvarig sekvens av avslappnad mun.
Sluten och spänd mun	Munnen är stängd men muskulaturen kring käke och läppar är spänd. Läpparna pressas hårt mot varandra. Käkmuskulerna kan vara synligt spända.	Tydlig och ihållande spänning kring munnen, även om munnen är stängd.	Enstaka kortvarig spänning.

Öppen mun	Huden kring mulen kan se stram ut.		
	Hästen håller munnen tydligt öppen under momentet. Läpparna separeras. Tänderna kan vara synliga. Tungan kan synas.	Munnen öppnas och hålls öppen under en tydlig del av momentet.	Enstaka kortvarig öppning av munnen.
Glappande underkäke	Underkäken rör sig i sidled eller upp och ned utan att munnen tydligt öppnas. En viss gungning eller rörlighet i käken där överläppen är stilla men underläppen rör sig som om hästen ”glappar med munnen”.	Tydliga, upprepade rörelser med underkäken under momentet.	Enstaka kortvarig rörelse med underkäken.
Tänderna synliga	Hästens tänder är synliga utan att munnen är helt öppen. Läpparna dras lätt isär eller tillbaka så att tandraderna syns, utan att munnen öppnas.	Tydliga synliga tänder som kvarstår under momentet.	Enstaka kortvarig synlighet av tänder.
Stängd mun p.g.a. nosgrimma (tydligt tryck)	Nosgrimman stänger munnen med kraft och lämnar ett synligt avtryck eller märke runt mulen. Huden runt nosgrimman är intryckt. Mulen ser	Synligt avtryck eller märke från nosgrimman runt mulen under momentet.	Nosgrimma som sitter utan att ge avtryck.

	pressad ut. Hästen kan inte öppna munnen naturligt.		
Tungan hålls utanför munnen	Hästen håller tungan synligt utanför munnen under momentet.	Tungan är tydligt synlig utanför munnen under en del av momentet.	Enstaka kortvarig synlighet av tungan.
Gnisslar tänderna	Tungan syns utanför läpparna, åt sidan eller framåt. Hästen gnisslar eller skär tänder mot varandra under momentet. Ett karaktäristiskt skrapande eller gnissel-ljud, ibland kombinerat med synliga käkrörelser. Kan höras eller anas från rörelse i ansiktsmuskulatur.	Hörbart eller synligt tandgnissel som upprepas.	Enstaka kortvarigt tandgnissel.
Tomtuggande	Hästen gör tuggande rörelser med käken, kan förekomma med eller utan bitt i munnen. Käken rör sig rytmiskt upp och ned eller i sidled. Kan kombineras med en lätt öppen mun.	Tydliga tuggande käkrörelser under momentet.	Enstaka kortvarigt tuggande.

3.3.8 Överläpp

Tabell 8. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens överläpp.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Överläpp avslappnad och stilla	Överläppen är avslappnad och rör sig inte onormalt. Läppen är mjuk och	Genomgående avslappnad överläpp.	Enstaka kortvarigt avslappnad och stilla överläpp.

	hänger naturligt. Ingen spänning eller rörelse.		
Överläpp spänd och framskjuten	Överläppen är spänd och skjuts tydligt framåt. Läppen ser stram och utstående ut, som om hästen ”pressar” den framåt. Muskulaturen kring nosen ser spänd ut.	Tydlig och återkommande framskjutning av läppen under momentet.	Enstaka kortvarig framskjutning.
Läpparna fladdrar	Läpparna vibrerar eller fladdrar under större delen av momentet. En lös, vibrerande rörelse i läpparna men munnen förblir stängd.	Fladdrande som pågår under en tydlig del av momentet.	Enstaka kortvarig fladdrande rörelse.

3.3.9 Ögon

Tabell 9. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens ögon.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Ögonvitor synliga	Den vita delen av ögat (skleran) är tydligt synlig runt iris. En vit rand syns runt en eller båda pupillerna.	Tydligt synliga ögonvitor på ett eller båda ögonen som kvarstår under momentet.	Enstaka kortvarig vidöppning.

3.3.10 Svans

Tabell 10. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till hästens svans.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Svansen avslappnad och rör sig naturligt	Svansen hänger avslappnat och rör sig i takt med gångartens naturliga rörelse.	Svans som genomgående rör sig naturligt och avslappnat under momentet.	Kortvarig avslappning och rörelse av svans.

	Svansen gungar mjukt i takt med rörelserna, kan även vara något lyft från bakdelen. Ingen stelhet, knipning eller aktiv svansföring.		
Svansen avslappnad och stilla	Svansen hänger avslappnat men rör sig inte aktivt. Svansen hänger löst nedåt utan att följa gångartens rörelse, men utan tecken på stelhet eller knipande.	Svans som hänger still men är mjuk och utan spänning.	Kortvarig avslappning och stilla svans.
Svischar frekvent med svansen	Hästen svingar svansen kraftigt i sidled upprepade gånger. Svansen piskar tydligt åt ett eller båda håll. Rörelsen är kraftfullare än en naturlig gångartsrörelse.	Upprepade, kraftiga rörelser med svansen – registrera vid tre eller fler svischar.	Enstaka svanssvisch.
Kniper med svansen	Hästen håller svansen pressad tätt mot kroppen eller kniper den nedåt. Svansen hålls stelt och nära kroppen eller trycks tydligt ned. Kan se intryckt ut.	Tydligt knipande som kvarstår under en del av momentet.	Kortvarig knipande svans.
Svansen bärs snett	Hästen bär svansen tydligt åt ett håll istället för rakt bakåt.	Tydlig riktning av svansen åt sidan under momentet.	Kortvarig snedhet i samband med svanssvisch.

Svansens rot
och/eller hela
svansen pekar
tydligt åt sidan.

3.3.11 Ljud och gödsling

Tabell 11. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till kroppsljud från hästen, samt gödsling.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Frustar vid avslappning	Hästen avger ett kort, mjukt frustande ljud som tecken på avslappning. Ett snabbt, mjukt utandningsljud genom näsborrarna, vanligtvis i samband med att hästen ”släpper” någon spänning.	Tydligt frustande som upplevs som en avslappningsreaktion, inte som ansträngningsrelaterad andning.	Enstaka kortvarigt andningsljud som inte tydligt kan identifieras som avslappning.
Andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande	Hästen andas hörbart med ett snarkande, väsande eller högfrekvent frustande ljud under momentet. Forcerade andningsljud som kvarstår under delar av momentet, inte att förväxla med det mjuka avslappningsfrustandet.	Hörbart, ihållande andningsljud som inte är normalt för gångartens ansträngningsnivå.	Enstaka kortvarig ljudlig andning.
Slår i hovarna	Hästen slår en hov mot en annan hov på ett sätt som inte ingår i gångartens normala rörelse. Ett distinkt slag hov	Tydligt slag som upprepas eller bryter rörelserytmen.	Enstaka hovslag som inte bryter rörelserytmen.

	mot hov. Kan ske med ett eller flera ben.		
Gnäggar frekvent	Hästen gnäggar upprepade gånger under momentet. Tydliga gnäggningar som upprepas – inte ett enstaka ljud.	Två eller fler gnäggningar under momentet.	Enstaka gnäggning.
Gödsjar	Hästen gödsjar inne på tävlingsbanan. Hästen höjer svansen och gödsjar.	Varje tillfälle av gödsling under tävlingsmomentet.	Gödsling som sker utanför tävlingsbanan.

3.3.12 Ryttaren

Tabell 12. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till ryttarens position i sadeln samt om ryttaren berömmar hästen.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Ryttaren sitter rakt	Ryttaren sitter i balans över hästens mittlinje under momentet. Ryttarens huvud, axlar och höfter är i linje med varandra och centrerade över hästen. Ingen tydlig lutning åt något håll.	Ryttare som genomgående sitter balanserat och rakt genom hela ritten.	Kortvarig rak position.
Ryttaren sitter snett	Ryttaren sitter tydligt skevt åt höger, vänster eller åt båda håll vid olika tillfällen. En tydlig lutning i axlar, höfter eller bål åt ett håll. Kan se ut som att ett sittben är mer	Tydlig och ihållande snedhet under hela ritten – notera åt vilket håll.	Kortvariga rörelser eller justering.

	belastat än det andra.		
Ryttaren berömmar	Ryttaren ger hästen en tydlig positiv signal eller belöning under eller omedelbart efter momentet. Ryttaren smeker, kliar, berömmar med rösten eller ger lång tygel som tecken på belöning och återhämtning.	Varje tydlig berömningsgest under eller direkt efter momentet.	Enstaka subtil kontaktsignal som inte tydligt kan identifieras som beröm.

3.3.13 Kraftiga konfliktbeteenden

Tabell 13. Tabell över de valda indikatorerna relaterade till kraftigt visade konfliktbeteenden hos hästen.

Indikator	Definition	Registrera	Registrera inte
Stegring	Hästen reser sig på bakbenen så att frambenen lyfts tydligt från marken. Frambenen lyfts från marken. Hästen balanserar på bakbenen.	Alla tydliga stegringar under momentet.	Lätt höjning av framdel som inte når stegringens karaktär.
Skenar	Hästen tar kontroll över farten och rusar utan att ryttaren kan styra. Hästen accelererar kraftigt och verkar inte reagera på ryttarens bromshjälper.	Alla tydliga skenartade sträckor under momentet.	Tillfällig acceleration som snabbt korrigeras.
Bockar	Hästen hoppar med sträckta bakben och sänkt huvud. Bakdelen kastar uppåt med sträckta	Alla tydliga bockningar under momentet.	Bakbensspark som inte har bockningens karaktär.

	bakben, huvud och hals sänks. Kan vara ett eller flera kast.		
Tvärstannar	Hästen stannar abrupt och oväntat under momentet. Hästen bromsar kraftigt och stannar utan tydlig signal från ryttaren.	Alla tydliga och oväntade stopp under momentet.	Planerade stopp eller övergång till skritt som ingår i programmet.
Sparkar bakut	Hästen sparkar bakut med ett eller båda bakbenen under momentet. Ett eller båda bakbenen sparkas tydligt bakåt.	Alla tydliga bakåtsparkar under momentet.	Normala bakbenslyft som är naturliga för gångarten.
Ryggar	Hästen rör sig bakåt utan ryttarens signal, eller kraftigt mot ryttarens avsikt. Hästen tar tydliga steg bakåt som inte ingår i programmet.	Alla oväntade bakåtsteg under momentet.	Planerad eller avsiktlig rygging.
Kastar sig åt sidan	Hästen gör ett kraftigt sidohopp eller sidosteg. Hästen hoppar eller förflyttar sig kraftigt åt sidan.	Alla tydliga sidokast.	Sidvärtesrörelser i till exempel en kurva.
Skyggar	Hästen reagerar kraftigt med ett tydligt skyggbeteende. Hästen stannar, kastar sig åt sidan eller backar kraftigt från ett specifikt objekt eller stimuli.	Alla tydliga skyggningar med tydlig koppling till ett stimuli.	Lätt uppmärksamhet mot stimuli utan kraftig reaktion.

3.4 Test av protokollprototyp

För att testa och utveckla protokollet genomfördes fältobservationer vid två tävlingstillfällen, Gæðingakeppni-SM (GK-SM) samt Sweden International Horse Show (SIHS). Observationerna genomfördes i tävlingsmiljö under pågående tävlingsmoment, vilket möjliggjorde en utvärdering av protokollets funktion under realistiska förhållanden.

3.4.1 Gæðingakeppni-SM

Medverkan under två tävlingsdagar vid GK-SM hade flera övergripande och kompletterande syften. Ett centralt syfte var att pröva och kvalitetssäkra protokollet i en autentisk tävlingsmiljö, genom att identifiera förekommande beteenden samt bedöma möjligheten att registrera dessa på ett tillförlitligt och praktiskt genomförbart sätt. Detta innefattade en granskning av såväl beteendedefinitioner som registreringsförfarande: vilka indikatorer som visade sig möjliga att bedöma på observationsavstånd, och vilka som var svåra att urskilja i tävlingens tempo och utförande.

Närvaron syftade också till att ytterligare förankra projektet inom SIF, och kontakt togs med ett flertal ansvariga inom förbundet, varav flera fortsättningsvis har fungerat som kontaktpersoner. Dialog fördes i syfte att säkerställa att projektets inriktning stämde överens med förbundets behov och praktiska förutsättningar.

Ytterligare ett syfte med detta var att synliggöra projektet och skapa engagemang bland aktiva utövare, såväl ryttare som publik. Genom att ge berörda aktörer insyn i projektet gavs möjlighet till insyn i projektet eftersträvades en upplevelse av delaktighet och relevans, vilket bedöms vara centralt för projektets legitimitet och möjligheterna till en lyckad långsiktig implementering inom sporten.

3.4.2 Sweden International Horse Show

En pilotstudie av en första prototyp av protokollet genomfördes under Sweden International Horse Show (SIHS) den 28 november 2025 på Strawberry Arena i Stockholm, där åtta islandshästar och deras ryttare tävlade i B-finalen och A-finalen i World Cup Tölt. Varje final bestod av fyra ekipage, där ekipagen kom in i arenan individuellt tills alla var närvarande på banan.

Töltprogrammet leddes av speakern, och varje moment utfördes i både höger och vänster varv. Mellan varje tävlingsmoment övergick hästarna till skritt innan de bytte riktning och fick poäng för utfört moment. Programmet motsvarar

gångartsklassen T1 och bestod av att visa (1) kort tölt, (2) kort tölt på kortsidorna med ökad steglängd på långsidorna, och (3) ökad tölt (FEIF 2026b).

Under pilotstudien undersökte en tränad observatör när, var och hur specifika beteenden kunde registreras. Fokus lades på synligheten av utvalda indikatorer, observatörens placering och tydligheten i varje beteendedefinition som ingick i protokollet.

På grund av finalernas utformning registrerade observatören fyra hästar samtidigt, vilket resulterade i två observationssessioner. Observatören var placerad nära ett hörn av arenan, sittande på den närmaste åskådarläktaren intill banan, vilket möjliggjorde sikt mot varje häst från flera vinklar när de passerade. Denna position valdes för att maximera synligheten av hästens huvud, hals och övergripande rörelser.

En iPad 9 (Modell MK2P3LL/A) användes, vilket möjliggjorde snabb datainmatning under pågående tävlingsmoment. Observationerna registrerades i Microsoft Forms, samma programvara som protokollet skapats i, vilket möjliggjorde för strukturerad datainsamling och minskade risken för felregistrering jämfört med pappersbaserad dokumentation. Innan pilotstudien genomfördes hade observatören bekantat sig med protokollet och definitionerna för respektive indikator.

Syftet med pilotstudien var i första hand att identifiera potentiella källor till subjektiv tolkning och behov av förtydliganden i protokollets utformning. Studien hade ett utvärderande snarare än kvantifierande syfte och användes främst för att bedöma protokollets tydlighet, användbarhet och relevans i praktiken (se 4.2.1 i Resultat).

3.5 Utbildningsinsats

Eftersom protokollet är utformat för att kunna användas av personer utan formell etologisk utbildning integrerades utbildningsaspekten som en central del av metodiken. Utbildningens primära syfte var att skapa en gemensam förståelse för protokollets innehåll och att minimera variation i tolkning mellan observatörer, vilket är ett viktigt kvalitetsmått för beteendebaserade observationsstudier.

En grundläggande princip som betonades genomgående i utbildningen var skillnaden mellan att registrera vad som sker och att tolka varför det sker. Observatörernas uppgift är att dokumentera hästens synliga beteenden, det som faktiskt är möjligt att se från observationsplatsen, inte att tolka ryttarens intentioner, spekulera i orsakssamband eller göra en sammantagen bedömning av hästens välbefinnande. Protokollet fångar vad som sker, inte varför, vilket är viktigt både för tillförlitligheten i datainsamlingen och för att göra materialet vetenskapligt användbart.

Utbildningsmaterialet bestod av en genomgång av det som i detta arbete ingår i introduktionen, en beskrivning av projektet som helhet, deltagarnas roll i det här

arbetet, samt en genomgång av samtliga indikatorer som ingår i protokollet, följt av ett videoexempel på en observation med videomaterial från YouTube.

Varje beteende presenterades med en definition, en beskrivning av hur det ser ut i praktiken samt gränsdragningar för vad som ska registreras respektive inte registreras (se Tab. 2-13). Gränsdragningarna är viktiga eftersom de förebygger de vanligaste feltolkningarna, minskar utrymmet för subjektiv bedömning och gör det möjligt att skilja på beteenden som ytligt liknar varandra men har delvis olika välfärdsrättsliga innebörder.

Materialet utformades med ambitionen att vara tillgängligt för personer med varierande erfarenhet av hästar, etologi och beteendeobservationer. Det inkluderar en inspelad videoföreläsning med ett utarbetat manus, och ett tillhörande stödmaterial i form av en PowerPoint-presentation (se Bilaga 3).

3.6 Mellanobservatörssamstämmighet

För att utvärdera protokollets tillförlitlighet och utbildningens effekt genomfördes ett test av mellanobservatörssamstämmighet i två steg, före och efter en strukturerad utbildningsinsats. Totalt deltog åtta deltagare i testet, samtliga tillfrågade med frivilligt deltagande. Majoriteten av deltagarna hade varierande bakgrund inom islandshäst, däribland domare, ridlärare och tränare, samt personer utan formell bakgrund inom sporten men med god hästvana. Deltagarna tilldelades ett anonymt kodnamn som användes genomgående för att möjliggöra jämförelse mellan de två mättillfällena samtidigt som deltagarnas identitet skyddades.

I det första steget ombads deltagarna att självständigt fylla i protokollet för två videoinspelade tävlingsritter, en i fyrgångsklassen V1 (kort tölt, trav, skritt, galopp och ökad tölt) och en i töltklassen T1 (kort tölt, långsam tölt på kortsidorna med steglängdsökning på långsidorna och ökad tölt), utan att ha tagit del av någon formell utbildning i protokollets användning eller dess indikatorer.

Deltagarna uppmanades att titta på videorna i normalhastighet men hade möjlighet att pausa och spola tillbaka vid behov. Protokollet kunde fyllas i digitalt via dator, surfplatta eller mobiltelefon. En kortfattad lathund bifogades som stöd. Deltagarna informerades om att viss tolkningstvekan var en förväntad del av processen och att det inte fanns något absolut rätt eller fel svar. Det första mättillfället beräknades ta 30–60 minuter.

I det andra steget tog deltagarna del av en inspelad utbildningsvideo på cirka en timme. Därefter fyllde deltagarna åter i protokollet för två nya videoinspelade ritter i samma grenar som tidigare, V1 och T1, med samma instruktioner som vid det första mättillfället. Det andra mättillfället beräknades ta 2–3 timmar, inklusive utbildningen, och genomfördes inom en vecka efter det första tillfället.

Efter det andra mättillfället bjöds deltagarna in till ett frivilligt digitalt möte för gemensam genomgång och återkoppling om testet och protokollet. De erbjöds även att lämna skriftlig feedback via ett separat formulär.

De totalt fyra videor som ingick i testet valdes ut baserat på tillgängligheten av relevant material med god videokvalitet på YouTube. För att kontrollera för eventuella skillnader i svårighetsgrad mellan de videoinspelade ritterna delades deltagarna in i två randomiserade grupper, där de videor som användes vid det första mättillfället för den ena gruppen användes vid det andra mättillfället för den andra gruppen, och vice versa. På så sätt exponerades samtliga deltagare för samma videomaterial totalt sett men i omvänd ordning, för att minska risken för att skillnader i samstämmighet före och efter utbildning skulle kunna förklaras av att vissa videor var ”lättare” eller ”svårare” att bedöma.

3.7 Etiska överväganden

I utformningen och genomförandet av datainsamlingen i det här arbetet beaktades ett antal etiska aspekter. Observationerna genomfördes under pågående tävlingar i offentliga sammanhang, och inga identitetsuppgifter om enskilda ryttare eller hästar registrerades i protokollet. Inget bild- eller videomaterial samlades in; varje observation var anonym och kan inte kopplas tillbaka till specifika individer. Denna anonymisering gjordes för att minska risken att protokollet upplevs som ett verktyg för individuell granskning eller kritik, av ryttare såväl som observatörer.

Syftet med protokollet och framtida datainsamling är att ge SIF ett verktyg för att, på populationsnivå, följa och jämföra hästvälfärden inom islandshästsporten över tid, mellan olika tävlingsformer och under olika förutsättningar. Protokollet är inte avsett att bedöma enskilda ekipages prestation, utan att möjliggöra övergripande analyser av mönster som kan ligga till grund för framtida beslut, regelutveckling och utbildningsinsatser. Det innebär att protokollet, när det används systematiskt och över tid, kan fungera som stöd för att identifiera trender och utvärdera effekter av sådana beslut ur ett hästvälfärds perspektiv.

4. Resultat

4.1 Identifiering av indikatorer på positiv välfärd

Positiva beteendeindikatorer identifierades genom genomgång av litteratur, analys av videomaterial och fältobservation under GK-SM. De identifierade indikatorerna omfattade rörelsebaserade beteenden såsom rytmisk gångart, balans och mjuka övergångar, samt fysiska tecken på avslappning, däribland avslappnad mun, mjuk nackposition, avslappnad svans och frustande. Även aspekter av häst-ryttarinteraktionen inkluderades, såsom ryttarens erbjudande av belöning, lösare tyglar, tydlig respons på hjälper och lugn kontakt mellan häst och ryttare. Indikatorerna betraktades som delar av en helhetsbild av hästens upplevda välfärd.

Vissa positiva indikatorer visade sig svåra att definiera tillräckligt precist för att möjliggöra tillförlitlig registrering på observationsavstånd, vilket påverkade urvalet av indikatorer som slutligen inkluderades i protokollet (se Bilaga 1 & 2).

Förekomsten och synligheten av positiva indikatorer varierade mellan olika tävlingsmoment. Under övergångar mellan gångarter var både positiva indikatorer och konfliktbeteenden tydligt observerbara, medan positiva indikatorer, särskilt sådana kopplade till mun och ansiktsuttryck, var svårare att registrera under mer intensiva moment. Efter avslutade moment och vid avsaktning vid avslutande ritt blev indikatorer relaterade till avslappning och häst-ryttarinteraktion tydligare och lättare att dokumentera. Positiva indikatorer observerades också oftare hos ekipage där övergångar och kommunikation framstod som tydliga och välkoordinerade.

4.2 Protokollets praktiska användbarhet

4.2.1 Pilotstudie på SIHS

Under pilotstudien lades fokus på protokollets användbarhet i praktiken, vilket innebar att resultaten från detta tillfälle främst bestod av deskriptiva och praktiska observationer av hur protokollet fungerade i tävlingsmiljö (se Tab. 14).

Pilotstudien visade vilka beteendeindikatorer som kunde registreras vid direktobservationer, vilka som var svåra att observera och hur väl observationsprocessen anpassade sig till tävlingens tempo och struktur.

Tydliga och frekventa beteenden, såsom svanssvisch, gapande munnar, och kraftiga huvudrörelser, var synliga även på längre observationsavstånd och i högre gångartstempo. Dessa indikatorer bedömdes som väl lämpade för direktobservationer. Subtila orala beteenden och ansiktsuttryck upplevdes svårare att observera, särskilt i högre gångartstempo och på längre observationsavstånd.

Positiva indikatorer var generellt mindre tydligt förekommande än konfliktbeteenden, särskilt under mer intensiva tävlingsmoment. Detta speglar en

utmaning med direkt beteendeobservation under tävlingsförhållanden: kraftfulla och frekventa beteenden är lättare att fånga än subtila eller kortvariga sådana, oavsett deras välfärdsmissiga betydelse.

Praktiska utmaningar inkluderade begränsad sikt beroende på observatörens position, samt tidspress vid snabba övergångar mellan tävlingsmoment. Dessa faktorer begränsade möjligheten att hinna registrera indikatorer för varje ekipage. Därutöver framkom att vissa beteendeindikatorer behövde tydligare definitioner, då skillnaderna mellan svarsalternativen inte alltid var tillräckligt tydliga i praktiken. Dessa erfarenheter låg till grund för revideringen av protokollet.

Tabell 14. Sammanfattning av beteendeindikatorer, observationsutmaningar och protokollrelaterade observationer som identifierades under World Cup Tölt på SIHS.

Temat	Observationer	Anteckningar
Synlighet av konfliktbeteenden	Tydligt synliga beteenden såsom svansvisch och huvudrörelser var generellt lätt observerbara genom hela ritten.	Dessa indikatorer är lämpliga att inkludera i protokollet utan större ändringar.
Synlighet av subtila oral/ansiktsbeteenden	Mun- och spänningsrelaterade ansiktsuttryck var svåra att observera konsekvent.	Särskilt utmanande under ökad tölt och på större avstånd, huvudorsaken kunde vara behovet av att observera fyra hästar samtidigt.
Dokumentation av positiva/avslappnade beteenden	Indikatorer för positiva eller avslappnade beteenden, såsom mjuka övergångar, stängd och avslappnad mun, frustande och avslappnad svans var svåra att registrera.	Särskilt under intensiva faser av tävlingsmomentet. Behovet av att observera fyra hästar samtidigt begränsade även detta.
Observatörens arbetsbelastning	Att observera fyra hästar samtidigt begränsade den detaljnivå som kunde registreras.	Särskilt för beteenden av kort varaktighet. Protokollet är avsett för att observera en häst i taget, och ett system med observatör och sekreterare rekommenderas.
Tävlingsmiljö	Högt tempo, arenans storlek, begränsad rörlighet för observatören och snabba övergångar mellan rörelser begränsade observationsmöjligheterna.	Protokollets utformning behöver ta hänsyn till tidspress och synlighetsbegränsningar i tävlingsmiljön; användbarhet och layout är viktiga faktorer.
Tydlighet i beteendedefinitioner	Vissa beteendeindikatorer hade otillräckligt tydliga definitioner, vilket gjorde det svårt att skilja mellan svarsalternativen.	Tydligare definitioner och konkreta exempel behövs för att förbättra konsekvens och pedagogiskt värde.

Protokollets struktur	Den övergripande strukturen bedömdes som funktionell och lämplig för datainsamling i realtid.	Att ordna frågorna efter tävlingsflödet kan minska kognitiva belastningen och förbättra användbarheten för observatören.
Pedagogisk tillgänglighet	Tolkning av vissa beteenden förutsatte tidigare kunskap och hästbeteende.	Inkludering av visuella hjälpmedel (t.ex. fotografier) skulle kunna fungera som snabbt referensmaterial.

4.3 Protokollets slutliga utformning i detta arbete

Baserat på utvärderingen av protokollprototypen som användes under SIHS utvecklades ett slutgiltigt välfärdsprotokoll, i avseende för det här arbetet. Fyra protokoll för tävlingsgrenarna V1 (fyrgång), F1 (femgång) samt töltgrenarna T1 och T2 utvecklades (se Bilaga 1 & 2 för exempel). Eftersom tävlingssituationen innebär särskilda utmaningar, såsom högt tempo, begränsad sikt och korta tidsfönster för observation, uppstår ett behov av ett protokoll anpassat till tävlingens praktiska förutsättningar. Särskild vikt lades vid att protokollet skulle ha en enkel och logisk struktur.

Med ”enkel struktur” avses i detta fall att protokollets frågor organiserades i logiska avsnitt, med ett flöde anpassat till hur en tävlingsritt fortlöper samt hur en observatör naturligt granskar en häst, från huvud till svans. En central anpassning var att strukturera protokollet så att beteenden registreras per tävlingsmoment (gångart eller tempo), kompletterat med en fråga om övergångar mellan gångarter/tempo samt ett avslutande allmänt intryck av häst och ryttare. Denna uppdelning möjliggör en mer strukturerad registrering av varje indikator, samtidigt som det genererar mer användbara data, och även underlättar för observatören genom att minska den mängd information som måste hanteras samtidigt.

Svarsalternativen är utformade för att beskriva ett beteende där respektive alternativ är värderingsfritt; alternativen registrerar vad som observeras och inte hur det bör bedömas. Varje indikator möjliggör antingen flervalssvar (se Fig. 2), där flera beteenden kan förekomma inom samma kategori, eller ett enda svar (se Fig. 3) där alternativen utesluter varandra, beroende på beteendets karaktär. Samtliga frågor i protokollet är obligatoriska, eftersom även frånvaron av ett beteende utgör ett resultat, exempelvis kan avsaknad av synliga konfliktbeteenden registreras som ett observationsutfall i sig.

Till följd av Microsoft Forms tekniska begränsningar upprepas avsnittet ”Tävlingsmoment” i protokollet. Observatören kan dock enkelt välja ett specifikt tävlingsmoment för att enbart få upp relaterade frågor, vilket minskar arbetsbördan och ökar praktikaliteten. Denna lösning är relevant även för klasser med fast gångartsföljd. En separat fråga är kopplad till övergångar mellan

gångarter eller tempo, både uppåt och nedåt, då dessa övergångar utgör egna observerbara moment.

Alternativet ”Ekipage utgår” lades till för de fall där ett ekipage avbryter sin ritt; observatören leds då direkt till det avslutande intrycket och kan fylla i relevant information i den mån det är möjligt.

För att hantera den potentiella osäkerhet som kan uppstå vid svårbedömda moment introducerades alternativet ”Ej bedömningsbart” i protokollet. Detta ger observatören möjlighet att flagga situationer där synligheten, observationsavståndet eller situationens karaktär omöjliggör en tillförlitlig bedömning.

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser) *

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Figur 2. Ett exempel på indikator med möjlighet till flervalssvar.

Nosryggen är i huvudsak: *

☐ I lodplanet

☐ Framför lodplan

☐ Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg

☐ Bakom lodplan

☐ Byter position ofta

☐ Annat

Figur 3. Ett exempel på indikator med möjlighet till ett svar.

4.4 Utbildningsinsats och samstämmighet mellan observatörer

Data från de två mätillfällena visar ett generellt mönster där deltagarna registrerade fler beteenden efter utbildningen, vilket tyder på att utbildningen ökade observatörernas förmåga att identifiera och benämna beteenden de tidigare missat eller valt att inte registrera.

Samstämmigheten mellan observatörer var generellt högre för tydliga och frekventa beteenden. Indikatorer som rörelsemönster och övergångar visade relativt god överensstämmelse både före och efter utbildning. Liknande mönster sågs för svansrelaterade indikatorer.

Däremot kvarstod större variation mellan observatörer för subtila beteenden, framför allt munrelaterade indikatorer. Nosryggsposition och munspänning var de kategorier där deltagarna skilde sig mest åt, även efter utbildning.

En intressant observation är att variationen i vissa fall ökade efter utbildning för just de subtila indikatorerna.

4.4.1 Feedback från deltagare

Sju av åtta deltagare lämnade skriftlig feedback, och fem av dessa deltog även i den efterföljande digitala träffen där erfarenheterna från observationer och utbildning diskuterades gemensamt. Feedbacken gav värdefull information om protokollets användbarhet, utbildningens tydlighet och praktiska utmaningar vid observationer.

Det övergripande intrycket från deltagarna var positivt. Protokollet beskrevs som i huvudsak tydligt och välstrukturerat, och utbildningen upplevdes som relevant och informativ. Flera deltagare uttryckte ett genuint engagemang för

ämnet och ett intresse av att bidra till det fortsatta arbetet. Projektet beskrevs som viktigt och aktuellt för islandshästsportens utveckling och sportens SLO.

Vad gäller specifika förbättringsförslag lyfte deltagarna ett antal konkreta punkter. Det efterlystes tydligare gränsdragning i protokollet för T1, eftersom det ingår ett moment med tempoväxlingar, där det bör förtydligas vilka frågor som inte avser övergångarna i detta moment, för att undvika potentiell förvirring mellan övergångsbedömning och momentbedömning. Ryttarens sits föreslogs beskrivas med termer som "lodrät sits" och "stolsits", och gärna per tävlingsmoment, snarare än som en samlad bedömning i det avslutande intrycket, eftersom det kan variera en del under en ritt. Det noterades även att protokollet inte fångade upp hästar med trång form, vilket beskrevs som ett vanligt formproblem på högre tävlingsnivå. En deltagare föreslog att svarsalternativet "spänd svans som hålls ut från kroppen" borde läggas till, då detta beteende observerades men saknade ett motsvarande svarsalternativ.

Munbeteenden uppfattades av flera deltagare som de svåraste indikatorerna att bedöma tillförlitligt, i synnerhet på längre avstånd och vid lägre bildkvalitet. Detta gällde exempelvis skillnaden mellan en sluten avslappnad mun och en sluten spänd mun, skillnaden mellan tomtuggande och glappande underkäke, samt bedömning av framskjuten överläpp. Detsamma gällde nosryggposition, där deltagarna påpekade att det finns skilda uppfattningar om vad en "nosrygg i lodplan" faktiskt innebär.

Utmaningarna med videoobservation noterades, där upplösning och kameravinkel begränsade möjligheten att se subtila beteenden, särskilt kring munnen. Flera deltagare reflekterade över att direktobservation på plats både är enklare och svårare på olika sätt: närheten ger bättre sikt, men tempot och de korta observationstillfällena kan göra det svårare att hinna registrera alla indikatorer. Det noterades dock att protokollet upplevdes som mer hanterbart allteftersom deltagarna lärde sig dess struktur, och att helhetsintrycket ändå gick att fånga relativt väl.

Som förslag på framtida utveckling efterfrågade flera deltagare filmade exempel på samtliga indikatorer som en del av utbildningsmaterialet, samt en komprimerad handledning med de definitioner och gränsdragningar som presenterades i utbildningen, som ett lättillgängligt referensmaterial att ha till hands. Behovet av framtida informationsinsatser riktade till tävlingsryttare lyftes också fram, för att skapa trygghet kring protokollets innehåll och syfte.

5. Diskussion

5.1 Sammanfattning av resultat i relation till frågeställningar

Resultaten från det här arbetet visar att det är möjligt att identifiera både positiva och negativa beteendeindikatorer hos islandshästar under tävlingsprestation, trots de begränsningar som den dynamiska tävlingsmiljön innebär. Detta svarar direkt mot arbetets frågeställning om huruvida ett beteendebaserat protokoll kan fånga nyanser i hästens välfärd i en prestationskontext där krav på tempo, precision och lydnad är höga.

En central iakttagelse är att positiva indikatorer, såsom rytmiska rörelsemönster, avslappnad muskulatur och harmonisk häst–ryttarkommunikation, kunde observeras parallellt med mer studerade konfliktbeteenden. Detta visar att välfärd i tävlingssammanhang inte enbart kan förstås som frånvaro av problem, utan måste ses som ett spektrum av tillstånd, i linje med det teoretiska ramverk som presenterades i introduktionen. Protokollet är utformat för att fånga just detta spektrum och bekräftar därmed att en heltäckande välfärdsbedömning kräver ett perspektiv som inkluderar båda sidorna av hästens upplevelse. Resultaten är också i linje med de fem domänerna och de tre F:en: välfärd är inte enbart frånvaro av lidande utan ett aktivt tillstånd som kräver positiva upplevelser.

Samtidigt framkom att indikatorerna är starkt kontextberoende och kräver tydliga definitioner för att kunna användas tillförlitligt. Detta bekräftas av den utmaning att välfärdsbedömning i hästsporten fortfarande domineras av negativa indikatorer, medan positiva välfärdssignaler är mindre definierade och därmed riskerar att förbises. En häst kan vara tyst och passiv till följd av inlärd hjälplöshet snarare än genuint välbefinnande: en ”tyst” häst under tävling är därmed inte per definition en välmående häst. Detta understryker ytterligare varför protokollet aktivt söker positiva indikatorer snarare än enbart registrerar frånvaron av konfliktbeteenden.

Resultaten kan också förstås som att hästens välfärd i tävlingssammanhang sannolikt utgör ett dynamiskt och adaptivt system snarare än ett statiskt tillstånd. Detta innebär att samma individ kan uppvisa varierande välfärdsindikatorer beroende på moment, ryttarsituation, tävlingsnivå och dagsform. En sådan variation innebär att välfärdsbedömning i praktiken måste hantera en viss osäkerhet, där enstaka observationer aldrig fullt ut kan representera en hästs välfärdsstatus. Detta förstärker behovet av upprepade mätningar och strukturerad observation över tid, snarare än isolerade bedömningstillfällen. Det förstärker också den argumentation som fördes inledningsvis om tävlandets pedagogiska potential: om tävlingsresultaten ska kunna fungera som ett verktyg för att vägleda

träning och identifiera förbättringsområden, krävs att de faktiskt mäter det som träningen bör sträva mot - ett harmoniskt samspel mellan häst och ryttare.

5.2 Beteende som välfärdsindikator under tävling

En central utmaning i användningen av det här protokollet var att skilja mellan prestationsrelaterat påslag och konfliktrelaterade beteendeuttryck. Fysisk prestation är förknippad med en ökad känslomässig och fysiologisk aktivering, där en viss grad av muskulär och beteendemässig spänning förväntas under ansträngning (Cayado et al. 2006; McGreevy & McLean 2007; König v. Borstel et al. 2017; Witkowska-Piłaszewicz et al. 2021). Som beskrivet i introduktionens genomgång av fysiologiska reaktioner vid tävling och träning innebär detta inte att alla stressrelaterade beteenden ska normaliseras: det innebär snarare att observatören behöver kunna skilja mellan funktionell aktivering och konfliktrelaterade beteendemönster. Studier på kapplöpnings- och distanshästar visade att tävling medför signifikant förhöjda hormonresponser jämfört med träning av liknande intensitet, vilket pekar på att den psykologiska belastningen i tävlingssituationen är en självständig faktor som inte kan reduceras till enbart fysisk ansträngning. Tävlingsituationen är en miljö där prestationskrav och djurvälstånd samverkar och ibland står i konflikt med varandra. Höga frekvenser eller långa durationer av konfliktbeteenden är inte en nödvändig eller oundviklig konsekvens av hög fysisk prestation, och deras förekomst bör därför inte normaliseras som ett vanligt inslag i tävlingssammanhang (Górecka-Bruzda et al. 2015; König v. Borstel et al. 2017; Hamilton et al. 2022; Christensen et al. 2024).

En alternativ tolkning av konfliktbeteenden är att de även kan fungera som kommunikativa signaler i häst–ryttarsamspelet, där hästen försöker påverka tryck, balans eller förutsägbarhet i situationen. Detta öppnar också för en viktig tolkning: att konfliktbeteenden inte enbart bör förstås som direkta uttryck för negativ välfärd i stunden, utan även som potentiella signaler om längre pågående obalans i tränings- eller kommunikationsdynamiken mellan häst och ryttare. I detta perspektiv blir tävlingssituationen inte bara en “mät punkt” för välfärd, utan även ett fönster in i hur väl samspelet mellan häst och ryttare fungerar över tid.

Trots dessa utmaningar visar resultaten från det här arbetet att det är möjligt att identifiera och dokumentera positiva beteendeindikatorer även i tävlingssammanhang. De positiva indikatorer som identifierades, såsom rytmiska och balanserade rörelsemönster, mjuka och väl förberedda övergångar, avslappnad mun- och svansmuskulatur, frustande som tecken på spänningsreduktion, samt tydlig och lugn häst-ryttarkommunikation, är observerbara i tävlingsmiljö och kan enligt litteraturen associeras med positiva fysiologiska och emotionella tillstånd. Samtidigt bör det noteras att positiva indikatorer i denna studie ofta var mer subtila och därmed potentiellt mer sårbara för subjektiv tolkning än tydligt negativa indikatorer. Detta i sig är en viktig

iakttagelse, eftersom det innebär att framtida tillämpning av protokollet sannolikt kräver ytterligare kalibrering och utbildning för att säkerställa att positiva välfärdssignaler inte undervärderas eller förbises.

Keeling et al. (2021) identifierade i sin genomgång av positiva välfärdsindikatorer hos nötkreatur att beteenden såsom öronposition, lek, allogrooming och användning av roterande klibborstar hade starkast stöd som både relevanta och konsekvent observerbara indikatorer på positiv välfärd. Även om indikatorerna avser en annan art och ett annat sammanhang belyser resultaten en viktig princip inom välfärdsbedömning: att positiva välfärdsindikatorer ofta är kontextberoende och kräver tydliga definitioner, samt uteslutningskriterier, för att kunna registreras på ett tillförlitligt sätt. Detta stämmer väl överens med erfarenheterna från det här arbetet där just gränsdragningarna, definitionerna av vad som ska och inte ska registreras, visade sig vara avgörande för observatörernas förmåga att göra konsekventa bedömningar.

En återkommande observation var att positiva indikatorer tenderade att sammanfalla; god rörelsekvalitet, avslappnat kroppsspråk och tydlig kommunikation förekom ofta hos ett och samma ekipage. Detta tyder på att god välfärd snarare är resultatet av en rad samverkande faktorer än av en enskild isolerad variabel, och understryker vikten av ett holistiskt förhållningssätt till välfärdsbedömning där olika aspekter vägs samman till en helhetsbild. Detta är i linje med de fem domänernas grundläggande logik, att domänerna samverkar med varandra och att en brist i en domän kan påverka helheten. Detta kan förstås som att välfärd fungerar som ett system snarare än enskilda mätbara komponenter, där små förändringar i interaktionen mellan häst och ryttare kan ge effekter på flera beteenden samtidigt.

Det noterades också att individuella skillnader mellan hästar var tydliga, även bland hästar som tävlade i samma klass och under samma förutsättningar, vilket kan indikera att träningskvalitet och ryttarens skicklighet spelar en betydande roll för välfärdsutfallet (Christensen et al. 2021). Ett välfärdsprotokoll bör därför inte enbart fungera som ett bedömningsverktyg, utan också som ett underlag för att identifiera framgångsrika exempel på god ridning och hållbara träningsmetoder.

Inkluderingen av positiva indikatorer bidrar också till protokollets pedagogiska och kommunikativa potential. De positiva indikatorer som identifierades ger information om kvaliteten i samspelet mellan häst och ryttare, snarare än enbart frånvaron av potentiella välfärdsproblem, vilket gör dem särskilt värdefulla i ett pedagogiskt sammanhang. Effektiv återkoppling behöver, för att tas emot och omsättas i praktiken, vara specifik, konstruktiv och balanserad, det vill säga inte enbart peka på brister utan också synliggöra det som fungerar väl (Weaver 2006). Genom att protokollet registrerar och kommunicerar positiva beteendemönster kan det fungera som ett verktyg som inte enbart mäter och rapporterar problem, utan som aktivt stödjer lärande och förbättring i riktning mot ökad hästvälfärd.

Detta knyter direkt an till den roll som tävlandet kan spela som pedagogiskt verktyg: för att tävlingsresultat ska kunna fungera som meningsfull återkoppling till ryttare och tränare krävs att det som mäts faktiskt speglar kvaliteten i träning och kommunikation, inte enbart frånvaron av uppenbara problem.

5.2.1 Övergångar som indikator på samspelet mellan häst och ryttare

Övergångar mellan gångarter eller tempo framstod som särskilt känsliga moment för att bedöma kvaliteten i samspelet mellan häst och ryttare. Övergångar kan även ses som situationer där både fysisk och kommunikativ belastning sammanfaller, vilket gör dem särskilt informativa för att bedöma samspelets funktion under tryck. Detta skulle kunna relatera till islandshästsportens tävlingsstruktur, där övergångar mellan gångarter och tempoändringar utgör en central del av de prestationskrav som ställs på hästen. I högt tempo blev spänning och konfliktbeteenden tydligare observerbara just vid övergångar, vilket gör dem till informativa indikatorer på hur väl kommunikationen mellan häst och ryttare fungerar.

Det är också relevant att notera att övergångar inte enbart är tekniska moment, utan även situationer där hästens förutsägbarhet i samspelet med ryttaren testas. Detta innebär att övergångar kan fungera som ett slags "stresstest" för relationen mellan signal och respons, där även små brister i timing eller tydlighet kan få oproportionerligt stora effekter på hästens beteendetryck. Detta är inte förvånande: övergångar ställer höga krav på hästens balans, styrka och förståelse, samtidigt som de kräver precision i ryttarens timing och förberedelse (McLean & Christensen 2017). Brister i något av dessa avseenden kan leda till konfliktbeteenden eller försämrad rörelsekvalitet, medan väl genomförda övergångar ofta sammanföll med mer avslappnade beteendetryck hos hästen.

Ryttarens signaler, timing och utrustningsanvändning kan ha stor betydelse för hästens beteendetryck (Condon et al. 2022; Eisersjö 2023). Hästens beteende måste därför ses i relation till träningsmetoder, utrustningsanvändning och inlärningsprinciper. Även om kausala samband inte studerades direkt i det här arbetet utgör interaktionen mellan häst och ryttare en viktig kontext vid tolkning av observerade beteenden; ett enskilt beteende hos hästen kan inte förstås isolerat från den kommunikation som föregår det. Som beskrevs inledningsvis tränas hästar vanligtvis med negativ förstärkning, där korrekt timing och eftergift av tryck är avgörande för inläringen. När eftergiften är fördröjd, inkonsekvent eller uteblir kan konfliktbeteenden uppstå, och detta samband synliggjordes tydligt i de observerade övergångsmomenten, där brister i timing och förberedelse från ryttarens sida ofta sammanföll med tydligare konfliktbeteenden hos hästen.

Tävlingsituationen påverkar inte bara vad som sker på tävlingsbanan utan kan också indirekt påverka hur hästar tränas och rids i vardagen. Det som premieras

på tävlingsbanan kan komma att påverka långsiktig träningspraktik och därmed hästens välfärd över tid. En ensidig betoning på tempo och prestation innebär en risk för att hästar pressas över sin aktuella träningsnivå, med potentiella konsekvenser för både välfärd och rörelsekvalitet (Uldahl & Mellor 2025). Detta är ett uttryck för den spänning som identifierades redan i introduktionen: tävlandets ekonomiska och prestationsinriktade drivkrafter kan, om de inte balanseras av tydliga välfärdsnormer, leda till att ryttaren omedvetet prioriterar bort hästens signaler till förmån för ett gott resultat. Samtidigt finns en tydlig potential i att använda tävlandet som ett pedagogiskt verktyg, där tydlig kommunikation, noggrann förberedelse och kvalitet i utförandet synliggörs och värderas.

5.3 Protokollets styrkor, begränsningar och framtida utveckling

5.3.1 Styrkor och pedagogisk potential

Ett protokoll som enbart registrerar konfliktbeteenden riskerar att upplevas som enbart kritiskt och kan möta motstånd från berörda aktörer (Weaver 2006). Det finns ett behov av ett mer holistiskt välfärdsperspektiv, inte bara inom generell hästhållning, men även i tävlingssammanhang. Att protokollet som utvecklats i det här arbetet också inkluderar positiva välfärdsindikatorer, beteenden som speglar god välfärd och ett potentiellt fungerande samspel mellan häst och ryttare, är därför inte enbart en styrka, utan också en pedagogisk och kommunikativ tillgång. Protokollets design följer därmed den logik som de fem domänerna förespråkar och möjliggör en balanserad återkoppling som lyfter fram det som fungerar väl inom islandshästsporten och inte bara det som kan förbättras, och bidrar till ökad transparens och ett stärkt förtroende för SIF:s framtida välfärdsarbete och sportens SLO.

Det är också viktigt att betona att ett protokoll med enbart negativa indikatorer riskerar att missa hästar vars saknad av konfliktbeteenden beror på inlärd hjälplöshet snarare än välbefinnande. En systematisk registrering av positiva indikatorer är därför inte bara metodologiskt motiverad utan också etiskt nödvändig för att protokollet ska ge en rättvisande bild av islandshästens välfärd.

Protokollet inkluderar även variabler som sträcker sig bortom hästens direkta beteendeuttryck. Utrustningsdata, såsom typ av bett samt förekomst och typ av nosgrimma och boots, registreras parallellt med beteendeindikatorerna. Detta möjliggör framtida analyser av samband mellan utrustningsval och beteendemönster på populationsnivå, vilket kan bidra med värdefull kunskap om hur specifik utrustning påverkar hästens beteende i tävlingssammanhang. Ryttarens sits och huruvida ryttaren aktivt belönar hästen under eller efter ritt inkluderades av liknande skäl. Ryttarens erbjudande av belöning, såsom lösare

tyglar eller beröring, kan fungera som en indikator på ett positivt samspel mellan häst och människa där hästen ges möjlighet till återhämtning och återkoppling (Hockenhull & Creighton 2013). Dessa variabler är därför inte enbart deskriptiva, utan utgör potentiellt värdefulla datapunkter för framtida analyser av sambandet mellan ryttarens beteende, utrustningsval och hästens välfärdsutfall.

En ytterligare styrka är att ett protokoll av denna typ även möjliggör framtida jämförelser över tid, vilket i sin tur kan bidra till att identifiera trender på populationsnivå. Detta är särskilt relevant i en sportkontext där regeländringar, utbildningsinsatser och utrustningsförändringar kontinuerligt implementeras, men där effekterna av dessa sällan utvärderas systematiskt.

Protokollet har också potential att tillämpas i andra tävlingssammanhang utanför islandshästsporten. Liknande strukturer skulle kunna användas inom andra discipliner, även om indikatorerna kan behöva anpassas efter disciplinens specifika krav. Protokollet kan även ha värde i träningsmiljö, där längre observationstillfällen möjliggör registrering av subtilare beteenden och där det kan fungera som ett pedagogiskt verktyg för ryttare och tränare som vill utveckla sin förståelse för hästens beteendetryck.

5.3.2 Begränsningar

Tävlingsmiljön innebär samtidigt påtagliga begränsningar för observationernas kvalitet. Välfärd i tävlingssammanhang är kontextberoende och kan vara svår att fullt ut observera. Varierande gångartstemon, korta observationsfönster och tävlingens utformning kan göra subtila beteenden svårare att upptäcka, särskilt positiva indikatorer, som ofta är kortvariga och eventuellt kräver mer precision i sin observation. Därutöver påverkas observationernas kvalitet av faktorer som observatörens kompetens, position, ljusförhållanden, väder och antalet ekipage som ska bedömas. Protokollet måste därför användas med förståelse för dessa begränsningar och den osäkerhet de medför.

En viktig avvägning i protokollutvecklingen var balansen mellan detaljnivå och praktisk observerbarhet. Ett mer detaljerat protokoll skulle kunna fånga fler nyanser, men vara svårare att använda vid direktobservationer. Den nuvarande versionen är en praktisk kompromiss där tydliga och frekventa beteenden prioriteras för att säkerställa att protokollet faktiskt kan användas under sportens förutsättningar.

Erfarenheterna i detta arbete stöds av Michaelis et al. (2022), som påvisade att antalet bedömningsnivåer per indikator har ett direkt samband med samstämmighet: indikatorer med färre nivåer (exempelvis ja/nej) är konsekvent lättare att bedöma tillförlitligt än indikatorer med tre eller fler alternativ. Detta är relevant för protokollets framtida revision, då det kan vara motiverat att förenkla svarsalternativen för de indikatorer som visade sig svårare att bedöma, exempelvis munspänning och nosryggposition.

Trots dessa begränsningar visar det här arbetet att det är möjligt att utforma ett protokoll som fångar både negativa och positiva beteenden inom ramen för tävlingsmiljöns begränsningar, och att inkluderingen av positiva indikatorer ger en mer nyanserad bild av hästens välfärd i linje med ett modernt välfärdsperspektiv (Lesimple 2020; Keeling et al. 2021; Rault et al. 2025).

5.3.3 Utbildning och samstämmighet

För att protokollet ska kunna användas på ett tillförlitligt och jämförbart sätt krävs att observatörer delar en gemensam förståelse för hur beteendena definieras och registreras. Utbildningsinsatsen är därför inte enbart ett praktiskt stöd; den är en förutsättning för att insamlade data ska vara vetenskapligt meningsfulla och jämförbara över tid. Erfarenheterna från pilotstudien och utbildningsinsatsen bekräftar att tydliga och frekventa beteenden är lättare att bedöma samstämmigt än subtila och kortvariga sådana, vilket understryker behovet av särskilt tydliga definitioner för de indikatorer som kan vara svårare att bedöma. Detta speglar det som deltagarna själva lyfte fram i feedbacken: att dessa indikatorer kräver god sikt för att kunna bedömas tillförlitligt, och att gränsdragningarna mellan likartade alternativ upplevdes som svåra att tillämpa i praktiken. En möjlig förklaring till att variationen ökade för vissa subtila indikatorer efter utbildning är att utbildningen ökade observatörernas medvetenhet om nyanser som de tidigare inte uppmärksammat, vilket ledde till att de aktivt försökte skilja mellan exempelvis sluten avslappnad och sluten spänd mun, men att definitionerna inte var tillräckligt tydliga för att ge ett konsekvent resultat. Detta är inte nödvändigtvis ett tecken på att utbildningen var ineffektiv, utan snarare att en ökad medvetenhet om ett beteende ibland föregår förmågan att bedöma det tillförlitligt (Dai et al. 2020; Bateson & Martin 2021).

Utbildningen bör vara praktisk, anpassad till observatörer med varierande förkunskaper och inkludera videobaserad träning mot referensmaterial (Dai et al. 2020). Videobaserad träning kan vara lika effektiv som traditionell utbildning för att uppnå god mellanobservatörssamstämmighet, eftersom en noggrant utformad instruktion, oavsett om den sker digitalt eller i realtid, kan ge observatörer med varierande bakgrund en gemensam och tillförlitlig tolkningsram (Michaelis et al. 2022).

Gränsdragningarna i protokollet, definitionerna av vad som ska och inte ska registreras, spelar en avgörande roll för samstämmigheten. Välformulerade avgränsningar minskar utrymmet för subjektiv tolkning och hjälper observatören att navigera i gränsfallen. Observationsförmåga är dock en kompetens som byggs upp med tid och upprepning (Dai et al. 2020; Bateson & Martin 2021), och protokollet kan därför inte betraktas som ett färdigt verktyg som kan tillämpas utan förberedelse. Det bör snarare ses som ett levande instrument som kräver

kontinuerlig investering i utbildning, återkoppling och revidering för att ge meningsfulla och jämförbara data över tid.

Praktiska arrangemang kan också påverka datakvaliteten; observation av flera hästar samtidigt minskar möjligheten till detaljerad registrering och rekommenderas inte. Ett alternativ är att låta observatörer arbeta i par där rollerna som observatör och sekreterare alterneras, vilket kan förbättra kvaliteten på observationerna, om än till ökad resurskostnad.

5.3.4 Framtida forskning och tillämpning

Det övergripande syftet med protokollet är att bidra till en långsiktig förbättring av hästvelfärden på populationsnivå inom islandshästsporten. Det finns ett behov av systematiska, evidensbaserade verktyg för välfärdsbedömning i tävlingssammanhang. Protokollet i det här arbetet är inte ett slutgiltigt bedömningsverktyg, utan ett första steg mot en evidensbaserad och systematisk kartläggning av islandshästens välfärd i tävlingsmiljö. Genom att göra välfärdsbedömning repeterbar och jämförbar skapas förutsättningar för att SIF ska kunna följa trender över tid, utvärdera effekter av regeländringar och utbildningssatsningar, samt fatta informerade beslut om sportens fortsatta utveckling. För att detta ska bli möjligt krävs att protokollet integreras i SIF:s löpande utbildnings- och välfärdsarbete, att begränsningar kommuniceras transparent och att protokollet kontinuerligt revideras i takt med förändringar i tävlingsformer, utrustningen och den vetenskapliga kunskapsutvecklingen inom området.

Utöver revidering kan det också komma att behöva utvecklas en modell, eller formel, för att utvärdera hästvelfärden inom sporten. Med hjälp av ett ”välfärdsindex” skulle det vara möjligt att över tid se om detta värde minskar eller ökar, och även detta skulle kunna vara ett verktyg för att följa trender och utveckling inom sporten.

En potentiellt viktig utvecklingsriktning är också att kombinera beteendebaserade observationer med andra datakällor, såsom fysiologiska mått eller ryttrappporterade skattningar. En sådan triangulering skulle kunna öka validiteten i framtida välfärdsbedömningar och bidra till en mer heltäckande förståelse av hästens upplevelse i tävlingssituationen. Detta är särskilt relevant eftersom de fysiologiska reaktioner som sker vid tävling som beskrevs inledningsvis delvis mäter olika aspekter av stressresponsen, och en kombination av dessa skulle ge en mer fullständig bild av hur tävlingssituationen påverkar hästen totalt sett.

Avslutningsvis finns det flera intressanta riktningar för fortsatt forskning. En sådan är möjligheten att undersöka samband mellan välfärdsindikatorer och prestation, det vill säga huruvida ekipage med högre välfärdsutfall också presterar bättre enligt tävlingens egna bedömningskriterier (Viksten 2016). Ett sådant

samband skulle också stödja den argumentation som fördes om tävlandets selektiva funktion inom aveln: om hästar med goda välfärdsutfall också presterar bättre, stärks argumentet för att välfärd och prestation inte behöver stå i konflikt med varandra, utan tvärtom kan vara ömsesidigt förstärkande. Ett av de viktigaste hindren för att utveckla positiva välfärdsprotokoll är bristen på indikatorer som speglar medel- och långsiktiga affektiva tillstånd (Keeling et al. 2021), det vill säga inte bara hur hästen mår för tillfället, utan också hur hästen mår över tid. Det vore därför värdefullt om framtida forskning inte enbart fokuserar på momentbeteenden, utan också undersöker om mönster i beteende över flera tävlingstillfällen, på individnivå, kan bidra med ytterligare information kring hästens subjektiva upplevelse av tävlingssituationen.

5.4 Sportens framtid och hållbarhet

Hästsportens långsiktiga SLO beror i hög grad på att hästens välfärd faktiskt prioriteras och kommuniceras öppet (Hampton et al. 2020; Douglas et al. 2022). Det räcker inte med en vilja att göra rätt; det behöver också synas. Tävlandets roll i hästsporten är mångfacetterad: det drivs av evolutionära, kulturella, pedagogiska, avelsmässiga och ekonomiska drivkrafter. Inget av dessa syften tjänas på lång sikt av en sport som inte kan redovisa hur hästarna mår. Protokollet i det här arbetet är ett konkret steg mot att göra detta möjligt. Ett systematiskt och väldefinierat välfärdsprotokoll bidrar konkret till detta, och signalerar att islandshästsporten är beredd att granska sig själv utifrån evidensbaserade metoder snarare än enbart tradition. Öppen kommunikation om välfärdsarbete är central för förtroendet, och fortsatt samarbete kring gemensamma standarder och metoder kan ytterligare stärka sporten i detta avseende.

SLO-frågan är inte enbart en kommunikativ utmaning, det är i grunden en fråga om trovärdighet. Det samhällskontrakt som hästsporten vilar på upplevs ha blivit alltmer skört i takt med ökad medvetenhet om djurvälfärd och en mer kritisk granskning av träningsmetoder och tävlingsformer. Kritik av metoder upplevs lätt som kritik av den enskilda personen. Det är därför avgörande att välfärdsarbete inte bedrivs som granskning av enskilda individer, utan som ett gemensamt och evidensbaserat arbete för sportens bästa. Protokollet, med sin anonymiserade och populationsbaserade ansats, är utformat för att möjliggöra just detta.

Tävlingsmiljön behöver inte enbart ses som ett utrymme för prestation, den kan också vara en plats för välfärdsutveckling. Genom systematiska beteendeobservationer skapas möjligheter att identifiera moment, regler eller träningsmetoder som kan behöva anpassas för att ge hästen bättre förutsättningar. Övergångar, högt tempo och andra intensiva moment framstår i det här arbetet som särskilt utmanande ur ett välfärdsperspektiv, och kan vara relevanta att se över i regelutvecklingen. Målet bör vara att göra det lätt att göra rätt, för både häst och ryttare, och att tävlingssystemet belönar och synliggör den typ av tydlig

kommunikation och väl förberedd ridning som sammanföll med positiva välfärdsutfall i det här arbetet.

Välfärd kan också integreras tydligare i tävlingssystemet som sådant, exempelvis genom att synliggöra och lyfta fram god ridning och positiva beteendeindikatorer som en del av bedömningen. Domare, tränare och funktionärer spelar en viktig roll i detta arbete och kan behöva utbildning i beteende- och välfärdsbedömning för att kunna bidra konstruktivt (Furtado et al. 2021). Protokollet kan i detta sammanhang fungera både som observationsverktyg och som pedagogiskt stöd: ett sätt att öka förståelsen för hästens beteende och kommunikation, och att stärka den kunskapsbank som god träning och tydlig häst-ryttarkommunikation bygger upp över tid.

Ett exempel på ett befintligt initiativ inom islandshästsporten som syftar till att uppmärksamma god ridning är FEIF Feather Prize, instiftad 2002 med målet att uppmuntra lätt och skicklig ridning samt gott hästmannaskap (FEIF 2020). Priset är i sin grundtanke i linje med de välfärdsprinciper som diskuteras i det här arbetet: att synliggöra och belöna den typ av ridning som sammanfaller med positiva välfärdsutfall. Initiativet är dock begränsat i sin räckvidd: det bygger på subjektiva bedömningar från domare på tävlingsplatsen snarare än på systematisk och beteendebaserad dokumentation, och saknar därmed den transparens, reproducerbarhet och populationstäckning som ett evidensbaserat välfärdsprotokoll kan erbjuda. Priset kommunicerar att det finns en ambition, men erbjuder inte ett verktyg för att mäta eller följa upp den. För att initiativ av det här slaget ska få verklig effekt på välfärden inom sporten behöver de kompletteras med strukturerade metoder för observation och återkoppling, vilket är precis vad det protokoll som presenteras i det här arbetet syftar till att bidra med.

Den centrala frågan för det fortsatta arbetet, och för sporten som helhet, är hur tävlingsprestation och hästens välfärd kan utvecklas parallellt och ömsesidigt, där tydlig kommunikation, god förberedelse och kvalitet i utförandet värderas högt, och där hästen långsiktigt gynnas av snarare än slits av tävlandet (Furtado et al. 2021; Uldahl & Mellor 2025). Detta är inte en fråga som enbart rör islandshästsporten utan en fråga som hela hästsporten, i takt med ett alltmer djurvälfärdsmedvetet samhälle, behöver ge ett trovärdigt och evidensbaserat svar på.

Detta öppnar även upp för frågan om hur välfärd kommuniceras inom sporten. Om välfärdsdata ska bidra till förändring räcker det inte att de samlas in, de måste också återföras på ett sätt som är begripligt, accepterat och användbart för ryttare, tränare och domare. Här blir översättningen mellan vetenskapliga observationer och praktisk ridning en utmaning för framtida implementering.

5.5 Begränsningar i detta arbete

Det här arbetet fokuserar på utvecklingen och utvärderingen av ett beteendebaserat observationsprotokoll. Resultaten bör därför tolkas som en bedömning av protokollets användbarhet, tydlighet och relevans, och inte som ett mått på den generella välfärden hos islandshästar i tävlingssammanhang.

Tävlingsmiljön innebär oundvikliga observationsutmaningar. Momenten är korta, tempot är högt och avståndet mellan häst och observatör begränsar möjligheten att fånga subtila beteendesignaler. Protokollet registrerar endast beteenden som är synliga under tävlingens förutsättningar, vilket innebär att vissa välfärdsaspekter inte kan fångas fullt ut. Fysiologiska mått såsom hjärtfrekvens eller kortisolnivåer ingår inte, vilket innebär att vissa aspekter av hästens stress- och belastningsnivå inte kan bedömas.

Protokollutvecklingen baseras på videomaterial från tidigare tävlingar samt fältobservationer vid ett begränsat antal tillfällen. Variationer mellan olika tävlingsformer, banor, väderförhållanden och ekipage täcks därmed inte fullt ut, och protokollet bör ses som ett underlag för vidare utveckling snarare än som ett slutgiltigt verktyg.

Möjligheten att testa mellanobservatörssamstämmighet begränsades av tillgången till deltagare, samt tillgänglig tid och resurser, vilket innebär att resultaten på detta område är indikativa snarare än definitiva. Protokollet kräver introduktion och träning för att användas tillförlitligt, även om det är utformat för att kunna tillämpas av personer utan formell etologisk utbildning.

6. Slutsats

Det här arbetet visar att det är möjligt att utveckla ett beteendebaserat observationsprotokoll för att identifiera både positiva och negativa välfärdsindikatorer hos islandshästar under tävlingsprestation. Resultaten indikerar att hästens beteende kan ge värdefull information om dess välfärd även i den komplexa tävlingsmiljön, förutsatt att observationerna genomförs med tydliga definitioner och att observatörerna ges tillräcklig utbildning och praktisk träning.

Arbetet understryker samtidigt att välfärdsbedömning är ett område i ständig utveckling. Resultaten från samstämmighetstestet visar att utbildningen i detta arbete har en positiv effekt på observatörernas förmåga att identifiera och registrera beteenden, men att subtila indikatorer kan behöva ytterligare arbete för att kunna bedömas tillförlitligt. För att protokollet ska kunna användas systematiskt krävs fortsatt validering, vidareutveckling av indikatorer samt ytterligare arbete kring mellanobservatörssamstämmighet och protokollets praktiska implementering i olika tävlingssammanhang.

Ett viktigt utvecklingsområde är att fördjupa förståelsen för positiva välfärdsindikatorer, eftersom forskningen allt tydligare visar att god hästvälfärd inte enbart handlar om frånvaro av konfliktbeteenden, utan också om förekomsten av positiva upplevelser och interaktioner.

Vissa moment, särskilt övergångar, höga tempon och andra intensiva delar av tävlingsprestationen, framstår som särskilt känsliga ur ett välfärdsperspektiv. Dessa moment bör därför uppmärksammas i det fortsatta arbetet med både regelutveckling, utbildningsinsatser och framtida forskning.

I ett större perspektiv lyfter resultaten även en kritisk fråga för islandshästsportens framtid. Sportens SLO är beroende av att hästens välfärd inte enbart prioriteras i teori och dokument, utan också kan följas upp, utvärderas och kommuniceras på ett transparent och evidensbaserat sätt. Här kan beteendebaserade observationsverktyg spela en viktig roll, eftersom förmågan att systematiskt identifiera och dokumentera välfärdsrelaterade beteenden kan bli avgörande för sportens möjlighet att möta samhällets ökade krav på ansvarstagande och öppenhet.

Slutligen visar det här arbetet att utvecklingen av välfärdsbedömning inom islandshästsporten inte enbart handlar om metodutveckling, utan om sportens långsiktiga hållbarhet. Att integrera välfärd som en synlig och självklar del av tävlingssystemet är inte bara en fråga om förbättrad hästhållning, utan en förutsättning för sportens fortsatta legitimitet.

Referenser

- Anderson, M. (2021). *Tokyo Olympics Modern Pentathlon and Equine Welfare. The Horse*. <https://thehorse.com/1102888/tokyo-olympics-modern-pentathlon-and-equine-welfare/> [2026-01-05]
- Andersson, L.S., Larhammar, M., Memic, F., Wootz, H., Schwochow, D., Rubin, C.-J., Patra, K., Arnason, T., Wellbring, L., Hjälm, G., Imsland, F., Petersen, J.L., McCue, M.E., Mickelson, J.R., Cothran, G., Ahituv, N., Roepstorff, L., Mikko, S., Vallstedt, A., Lindgren, G., Andersson, L. & Kullander, K. (2012). Mutations in DMRT3 affect locomotion in horses and spinal circuit function in mice. *Nature*, 488 (7413), 642–646. <https://doi.org/10.1038/nature11399>
- Axel-Nilsson, M. (2015). *The Match Between Horse and Rider*. (Diss). Sveriges Lantbruksuniversitet. <https://res.slu.se/id/publ/68383>
- Bateson, M. & Martin, P.R. (2021). *Measuring behaviour: an introductory guide*. 4th ed. Cambridge university press.
- von Borstel, U.U., Duncan, I.J.H., Shoveller, A.K., Merkies, K., Keeling, L.J. & Millman, S.T. (2009). Impact of riding in a coercively obtained Rollkur posture on welfare and fear of performance horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 116 (2), 228–236. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2008.10.001>
- Broström, O. & Salihu, D. (2012). *Patrik Kittel anklagas för att plåga sin häst*. <https://www.expressen.se/sport/os/patrik-kittel-anklagas-for-att-plaga-sin-hast/> [2025-12-18]
- Callara, A.L., Scopa, C., Contalbrigo, L., Lanatà, A., Scilingo, E.P., Baragli, P. & Greco, A. (2024). Unveiling directional physiological coupling in human-horse interactions. *iScience*, 27 (9), 110857. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.110857>
- Cayado, P., Muñoz-Escassi, B., Domínguez, C., Manley, W., Olabarri, B., De La Muela, M.S., Castejon, F., Marañón, G. & Vara, E. (2006). Hormone response to training and competition in athletic horses. *Equine Veterinary Journal*, 38 (S36), 274–278. <https://doi.org/10.1111/j.2042-3306.2006.tb05552.x>
- Cheung, E., Mills, D. & Ventura, B.A. (2025). “But my horse is well cared for”: A qualitative exploration of cognitive dissonance and enculturation in equestrian attitudes toward performance horses and their welfare. *Animal Welfare*, 34, e50. <https://doi.org/10.1017/awf.2025.10028>
- Christensen, J.W., Jensen, D. & König von Borstel, U.U. (2024). Conflict behaviour in Icelandic horses during elite competition. *Applied Animal Behaviour Science*, 271, 106166. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2024.106166>
- Christensen, J.W., Munk, R., Hawson, L., Palme, R., Larsen, T., Egenvall, A., König von Borstel, U.U. & Rørvang, M.V. (2021). Rider effects on horses’ conflict behaviour, rein tension, physiological measures and rideability scores. *Applied Animal Behaviour Science*, 234, 105184. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2020.105184>
- Christensen, J.W. & Uldahl, M. (2026). Behaviour of Icelandic horses during gait competitions and the association with oral lesions. *Applied Animal Behaviour Science*, 299, 106987. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2026.106987>
- Christensen, J.W., Zharkikh, T.L., Antoine, A. & Malmkvist, J. (2011). Rein tension acceptance in young horses in a voluntary test situation. *Equine Veterinary Journal*, 43 (2), 223–228. <https://doi.org/10.1111/j.2042-3306.2010.00151.x>

- Condon, V.M., McGreevy, P.D., McLean, A.N., Williams, J.M. & Randle, H. (2022). Associations between commonly used apparatus and conflict behaviors reported in the ridden horse in Australia. *Journal of Veterinary Behavior*, 49, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2021.10.014>
- Dai, F., Leach, M., MacRae, A.M., Minero, M. & Dalla Costa, E. (2020). Does Thirty-Minute Standardised Training Improve the Inter-Observer Reliability of the Horse Grimace Scale (HGS)? A Case Study. *Animals : an Open Access Journal from MDPI*, 10 (5), 781. <https://doi.org/10.3390/ani10050781>
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11 (4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Doherty, O., Casey, V., McGreevy, P. & Arkins, S. (2017). Noseband Use in Equestrian Sports – An International Study. *PLOS ONE*, 12 (1), e0169060. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0169060>
- Douglas, J., Owers, R. & Campbell, M.L.H. (2022). Social Licence to Operate: What Can Equestrian Sports Learn from Other Industries? *Animals*, 12 (15), 1987. <https://doi.org/10.3390/ani12151987>
- Dunbar, R.I.M. (1998). The social brain hypothesis. *Evolutionary Anthropology: Issues, News, and Reviews*, 6 (5), 178–190. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6505\(1998\)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6505(1998)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8)
- EHN (u.å.). *Home. European Horse Network*. <https://www.europeanhorsenetwork.eu/> [2026-05-21]
- Eisersiö, M. (2023). *Straight from the horse's mouth : What we can learn about rein tension by observing horse behaviour*. (Diss). Swedish University of Agricultural Sciences. <https://doi.org/10.54612/a.7hu2lnar1i>
- FEI (2013). *FEI Code of Conduct for the Welfare of the Horse*. https://inside.fei.org/sites/default/files/Code_of_Conduct_Welfare_Horse_1Jan2013.pdf [2025-12-18]
- FEI (2024). *New Equine Welfare Strategy Action Plan is Approved*. *FEI.org*. <https://www.fei.org/stories/lifestyle/health-fitness/new-equine-welfare-strategy-action-plan-approved> [2026-04-15]
- FEI (2025). *Introducing the FEI Noseband Measuring Device*. <https://www.fei.org/stories/lifestyle/health-fitness/introducing-fei-noseband-measuring-device> [2026-05-08]
- FEIF (2020). *FEIF Feather Prize*. <https://www.feif.org/feif/feif-feather-prize/> [2026-05-22]
- FEIF (2026a). *FEIF Sport Judges Guidelines 2026*. https://www.feiffengur.com/documents/2026_sj_guidelines_EN_final_15032026.pdf [2026-05-06]
- FEIF (2026b). *FEIF Sport Rules and Regulations 2026*. https://www.feiffengur.com/documents/Sport2026_21032026.pdf [2026-05-06]
- Furtado, T., Preshaw, L., Hockenhill, J., Wathan, J., Douglas, J., Horseman, S., Smith, R., Pollard, D., Pinchbeck, G., Rogers, J. & Hall, C. (2021). How Happy Are Equine Athletes? Stakeholder Perceptions of Equine Welfare Issues Associated with Equestrian Sport. *Animals*, 11 (11), 3228. <https://doi.org/10.3390/ani11113228>
- George, F. (2022). *equineBehaviourBlog: Time to do more than "not watch anymore"?* A brief review of Julie Taylor's new book. *equineBehaviourBlog*. <https://felicitygeorge.blogspot.com/2022/10/time-to-do-more-than-not-watch-anymore.html> [2026-04-15]
- Górecka-Bruzda, A., Kosińska, I., Jaworski, Z., Jezierski, T. & Murphy, J. (2015). Conflict behavior in elite show jumping and dressage horses. *Journal of*

- Veterinary Behavior*, 10 (2), 137–146.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2014.10.004>
- Green, T. & Mellor, D. (2011). Extending ideas about animal welfare assessment to include ‘quality of life’ and related concepts. *New Zealand Veterinary Journal*, 59 (6), 263–271. <https://doi.org/10.1080/00480169.2011.610283>
- Guest, K. & Mattfeld, M. (red.) (2019). *Equestrian cultures: horses, human society, and the discourse of modernity*. The University of Chicago Press. (Animal lives)
- Hamilton, K.L., Lancaster, B.E. & Hall, C. (2022). Equine conflict behaviors in dressage and their relationship to performance evaluation. *Journal of Veterinary Behavior*, 55–56, 48–57.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2022.07.011>
- Hampton, J.O., Jones, B. & McGreevy, P.D. (2020). Social License and Animal Welfare: Developments from the Past Decade in Australia. *Animals*, 10 (12), 2237. <https://doi.org/10.3390/ani10122237>
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77 (1), 81–112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
- Henshall, C., Randle, H., Francis, N. & Freire, R. (2022). The effect of stress and exercise on the learning performance of horses. *Scientific Reports*, 12 (1), 1918. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-03582-4>
- Hockenhull, J. & Creighton, E. (2013). Training horses: Positive reinforcement, positive punishment, and ridden behavior problems. *Journal of Veterinary Behavior*, 8 (4), 245–252. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2012.06.002>
- Horses of Iceland (u.å.a). *Character of the Icelandic horse. Character of the Icelandic Horse*. <https://www.horsesoficeland.is/the-icelandic-horse-character/> [2026-05-06]
- Horses of Iceland (u.å.b). *The five gaits of the Icelandic horse. The five gaits of the Icelandic Horse*. <https://www.horsesoficeland.is/the-icelandic-horse-gaits/> [2026-05-06]
- Horses of Iceland (u.å.c). *The Icelandic horse. The Icelandic Horse*. <https://www.horsesoficeland.is/the-icelandic-horse/> [2026-05-06]
- Keeling, L.J., Jonare, L. & Lanneborn, L. (2009). Investigating horse–human interactions: The effect of a nervous human. *The Veterinary Journal*, 181 (1), 70–71. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2009.03.013>
- Keeling, L.J., Winckler, C., Hintze, S. & Forkman, B. (2021). Towards a Positive Welfare Protocol for Cattle: A Critical Review of Indicators and Suggestion of How We Might Proceed. *Frontiers in Animal Science*, 2. <https://doi.org/10.3389/fanim.2021.753080>
- Kelly, K.J., McDuffee, L.A. & Mears, K. (2021). The Effect of Human–Horse Interactions on Equine Behaviour, Physiology, and Welfare: A Scoping Review. *Animals*, 11 (10), 2782. <https://doi.org/10.3390/ani11102782>
- Koenen, E.P.C., Aldridge, L.I. & Philipsson, J. (2004). An overview of breeding objectives for warmblood sport horses. *Livestock Production Science*, 88 (1), 77–84. <https://doi.org/10.1016/j.livprodsci.2003.10.011>
- König v. Borstel, U., Visser, E.K. & Hall, C. (2017). Indicators of stress in equitation. *Applied Animal Behaviour Science*, 190, 43–56.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2017.02.018>
- König von Borstel, U. & Glißman, C. (2014). Alternatives to Conventional Evaluation of Rideability in Horse Performance Tests: Suitability of Rein Tension and Behavioural Parameters. *PLOS ONE*, 9 (1), e87285.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0087285>
- Lansade, L., Bonneau, C., Parias, C. & Biau, S. (2019). Horse’s emotional state and rider safety during grooming practices, a field study. *Applied Animal Behaviour Science*, 217, 43–47.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2019.04.017>

- Lesimple, C. (2020). Indicators of Horse Welfare: State-of-the-Art. *Animals*, 10 (2). <https://doi.org/10.3390/ani10020294>
- LH & FEIF (2014). The gaits of the Icelandic Horse - Basic definitions. https://www.feiffengur.com/documents/LH_gangtegundir_2017.pdf [2026-05-06]
- Locke, E.A. & Latham, G.P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57 (9), 705–717. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.9.705>
- McGreevy, P., Christensen, J.W., König von Borstel, U. & McLean, A. (2018). *Equitation science*. Second edition. Wiley.
- McGreevy, P.D. & McLean, A.N. (2007). Roles of learning theory and ethology in equitation. *Journal of Veterinary Behavior*, 2 (4), 108–118. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.05.003>
- McLean, A.N. & Christensen, J.W. (2017). The application of learning theory in horse training. *Applied Animal Behaviour Science*, 190, 18–27. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2017.02.020>
- Mellor, D. & Burns, M. (2020). Using the Five Domains Model to develop welfare assessment guidelines for Thoroughbred horses in New Zealand. *New Zealand Veterinary Journal*, 68 (3), 150–156. <https://doi.org/10.1080/00480169.2020.1715900>
- Mellor, D.J. (2017). Operational Details of the Five Domains Model and Its Key Applications to the Assessment and Management of Animal Welfare. *Animals*, 7 (8), 60. <https://doi.org/10.3390/ani7080060>
- Michaelis, S., Schubbert, A., Gieseke, D., Cimer, K., Zapf, R., Lühken, S., March, S., Brinkmann, J., Schultheiß, U. & Knierim, U. (2022). A comparison of online and live training of livestock farmers for an on-farm self-assessment of animal welfare. *Frontiers in Animal Science*, 3, 915708. <https://doi.org/10.3389/fanim.2022.915708>
- Microsoft Corporation (u.å.). *Microsoft Forms* | *Microsoft Store*. <https://apps.microsoft.com/detail/9nhkf5nvcg00?hl=sv-se&gl=SE> [2026-05-07]
- Naydani, C.J. & Coombs, T. (2025). Exercise as a welfare strategy? Insights from horse (*Equus caballus*) owners in the UK. *Animal Welfare*, 34, e14. <https://doi.org/10.1017/awf.2025.11>
- Nygren, S. (2025). *Domaren: "Går fort – jag har ingen kikare"*. <https://www.aftonbladet.se/a/QMBAKW> [2025-12-18]
- Phelipon, R., Hennes, N., Ruet, A., Bret-Morel, A., Górecka-Bruzda, A. & Lansade, L. (2024). Forage, freedom of movement, and social interactions remain essential fundamentals for the welfare of high-level sport horses. *Frontiers in Veterinary Science*, 11. <https://doi.org/10.3389/fvets.2024.1504116>
- Rault, J.-L., Bateson, M., Boissy, A., Forkman, B., Grinde, B., Gyga, L., Harfeld, J.L., Hintze, S., Keeling, L.J., Kostal, L., Lawrence, A.B., Mendl, M.T., Miele, M., Newberry, R.C., Sandøe, P., Špinka, M., Taylor, A.H., Webb, L.E., Whalin, L. & Jensen, M.B. (2025). A consensus on the definition of positive animal welfare. *Biology Letters*, 21 (1), 20240382. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2024.0382>
- SIF (2026a). *Hästvälfärd* | *Svenska Islandshästförbundet*. <https://www.icelandichorse.se/om-sif/hastvalfard> [2026-04-21]
- SIF (2026b). *Om SIF* | *Svenska Islandshästförbundet*. <https://www.icelandichorse.se/om-sif> [2026-04-21]
- SIF (2026c). *Projekt Hästvälfärd* | *Svenska Islandshästförbundet*. <https://www.icelandichorse.se/om-sif/hastvalfard/projekt-hastvalfard> [2026-04-21]
- SJVFS 2019:26. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om träning*

och tävling med djur

- Tell, A., Egenvall, A., Lundström, T. & Wattle, O. (2008). The prevalence of oral ulceration in Swedish horses when ridden with bit and bridle and when unriden. *The Veterinary Journal*, 178 (3), 405–410.
<https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2008.09.020>
- TT (2024). *Svenskens häst hade blå tunga: "Oacceptabelt"*.
<https://www.aftonbladet.se/a/zAOK54> [2025-12-18]
- Uldahl, M. & Mellor, D.J. (2025). Regulatory Integrity and Welfare in Horse Sport: A Constructively Critical Perspective. *Animals*, 15 (13), 1934.
<https://doi.org/10.3390/ani15131934>
- Viksten, S.M. (2016). *Improving Horse Welfare through Assessment and Feedback*. (Diss). Sveriges Lantbruksuniversitet.
<https://res.slu.se/id/publ/77125>
- Weaver, M.R. (2006). Do students value feedback? Student perceptions of tutors' written responses. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31 (3), 379–394. <https://doi.org/10.1080/02602930500353061>
- Witkowska-Piłaszewicz, O., Grzędzicka, J., Seń, J., Czopowicz, M., Żmigrodzka, M., Winnicka, A., Cywińska, A. & Carter, C. (2021). Stress response after race and endurance training sessions and competitions in Arabian horses. *Preventive Veterinary Medicine*, 188, 105265.
<https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2021.105265>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Hästvelfärd i samband med tävling är en fråga som engagerar allt fler både inom och utanför hästsporten. En utmaning är att hästar inte kommunicerar med ord, utan med kroppen och deras beteende. En spänd käke, en svischande svans, en mun som öppnas flera gånger eller en häst som tvekar vid övergångar mellan gångarter, är alla signaler som kallas för konfliktbeteenden, och kan vara tecken på att hästen upplever obehag i sin situation. Samtidigt finns det andra beteenden som tyder på att hästen kan trivas i sin situation, exempelvis en avslappnad mun eller svans och ett mjukt och rytmiskt rörelsemönster. Protokollet som utvecklats i det här arbetet är utformat för att fånga båda typerna av beteenden, eftersom en fullständig bild av hästens välfärd kräver att man letar efter tecken från båda sidorna.

Detta protokoll är specifikt anpassat till islandshästsportens förutsättningar och är därför byggt från grunden utifrån sportens egna moment, tempon och tävlingsstruktur, och är utformat för att kunna användas på plats under pågående tävling via mobiltelefon, surfplatta eller dator.

En viktig del av det här arbetet har handlat om att testa hur väl olika personer kan använda protokollet och komma fram till liknande bedömning, något som inom forskningen kallas mellanobservatörssamstämmighet. Åtta deltagare med varierande hästbakgrund genomförde ett test före och efter en strukturerad utbildning. Resultaten visade att utbildningen hade en tydlig positiv effekt: deltagarna registrerade fler beteenden och blev bättre på att identifiera det protokollet är utformat att fånga. Tydliga och frekventa beteenden, som svanssvisch och huvudrörelser, visade god samstämmighet mellan observatörerna. Subtilare beteenden, som munspänning och nosryggposition, var svårare att bedöma enhetligt, vilket kan vara ett tecken på att mer träning behövs inför framtida utveckling och tillämpning av utbildningsmaterial och protokollstruktur.

Protokollet är inte tänkt som ett verktyg för att granska enskilda ekipage, utan syftet är i stället att ge islandshästsporten ett gemensamt språk för att följa och förstå hästens välfärd på populationsnivå, över tid, mellan tävlingar och under olika förutsättningar. På så sätt kan sporten använda data för att utvärdera effekterna av regeländringar, utbildningsinsatser och utrustningsval, och fatta beslut grundade på kunskap snarare än tradition.

Hästsporten befinner sig i en tid då samhällets krav på öppenhet och ansvarstagande kring djurvelfärd ökar. Att kunna visa och inte bara påstå att hästarnas välmående prioriteras, är avgörande för sportens fortsatta legitimitet och förtroende hos allmänheten. Det här protokollet är ett steg i riktningen mot ett konkret och evidensbaserat verktyg som gör det möjligt att se hästen framför prestationen.

Bilaga 1 – Protokoll V1

V1 FYRGÅNG (Version Masterarbete)

Bedömningen görs från att ekipage kommer in på ovalbanan fram till att ekipage lämnar ovalbanan.

Utrustning

Typ av bett:

- ☐ Tränsbett
- ☐ Isländskt stångbett
- ☐ Bettlöst

Typ av nosgrimma:

- ☐ Remontnosgrimma
- ☐ Engelsk nosgrimma
- ☐ Aachennosgrimma
- ☐ Ingen nosgrimma
- ☐ Annat

Typ av boots:

- ☐ Viktboots
- ☐ Skyddsboots
- ☐ Inga boots
- ☐ Annat

Tävlingsmoment

Välj vilket moment ekipaget visar för att få fram relaterade frågor.

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Kort tölt
- ☐ Trav
- ☐ Skritt
- ☐ Galopp
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Alla moment visade
- ☐ Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Kort tölt
- ☐ Trav
- ☐ Skritt
- ☐ Galopp

- Ökad tölt
- Alla moment visade
- Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- Kort tölt
- Trav
- Skritt
- Galopp
- Ökad tölt
- Alla moment visade
- Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- Kort tölt
- Trav
- Skritt
- Galopp
- Ökad tölt
- Alla moment visade
- Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- Kort tölt
- Trav
- Skritt
- Galopp
- Ökad tölt
- Alla moment visade
- Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- Kort tölt
- Trav
- Skritt
- Galopp
- Ökad tölt
- Alla moment visade
- Ekipage utgår

Kort tölt

Vid övergång till kort tölt visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan

- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- Framåt
- Utåt (åt sidan)
- Bakåt
- Byter position ofta
- Asymmetriska
- Öronen syns inte pga tagel
- Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- Avslappnad och stilla
- Spänd och framskjuten (se bilder)
- Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- Nej
- Ja
- Går ej att se pga tagel
- Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Trav

Vid övergång till trav visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- Framåt
- Utåt (åt sidan)
- Bakåt

- Byter position ofta
- Asymmetriska
- Öronen syns inte pga tagel
- Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- Avslappnad och stilla
- Spänd och framskjuten (se bilder)
- Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- Nej
- Ja
- Går ej att se pga tagel
- Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent

- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Skritt

Vid övergång till skritt visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytiskt
- Orytiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- ☐ Framåt
- ☐ Utåt (åt sidan)
- ☐ Bakåt
- ☐ Byter position ofta
- ☐ Asymmetriska
- ☐ Öronen syns inte pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- ☐ Avslappnad och stilla
- ☐ Spänd och framskjuten (se bilder)
- ☐ Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- ☐ Nej
- ☐ Ja
- ☐ Går ej att se pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnägger frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Galopp

Vid övergång till galopp visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg

- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- Framåt
- Utåt (åt sidan)
- Bakåt
- Byter position ofta
- Asymmetriska
- Öronen syns inte pga tagel
- Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- Avslappnad och stilla
- Spänd och framskjuten (se bilder)
- Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- Nej
- Ja
- Går ej att se pga tagel
- Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna

- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Ökad tölt

Vid övergång till ökad tölt visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- ☐ I lodplanet
- ☐ Framför lodplan
- ☐ Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- ☐ Bakom lodplan
- ☐ Byter position ofta
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Öronens huvudsakliga position:

- ☐ Framåt
- ☐ Utåt (åt sidan)
- ☐ Bakåt
- ☐ Byter position ofta
- ☐ Asymmetriska
- ☐ Öronen syns inte pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- ☐ Avslappnad och stilla
- ☐ Spänd och framskjuten (se bilder)
- ☐ Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- ☐ Nej
- ☐ Ja
- ☐ Går ej att se pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Avslutande intryck

Det moment där hästen visade flest konfliktbeteenden:

- ☐ Inga konfliktbeteenden visade
- ☐ Kort tölt
- ☐ Trav
- ☐ Skritt
- ☐ Galopp
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Övergång till ny gångart
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Hästen visar kraftiga konfliktbeteenden:

- ☐ Hästen visar inga kraftiga konfliktbeteenden
- ☐ Stegring
- ☐ Skenar
- ☐ Bockar
- ☐ Tvärstannar
- ☐ Sparkar bakut
- ☐ Ryggar
- ☐ Kastar sig åt sidan
- ☐ Skyggar för något
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Ryttaren sitter rakt över hästen:

- Ja, i stort sett
- Nej, mycket snett åt höger
- Nej, mycket snett åt vänster
- Nej, mycket snett åt båda hållen
- Går ej att se
- Ej bedömningsbart

Ryttaren berömmar:

- ☐ Ryttaren klappar hästen ljudligt
- ☐ Ryttaren smeker hästen
- ☐ Ryttaren berömmar med rösten
- ☐ Ryttaren kliar hästen
- ☐ Ryttaren ger lång tygel
- ☐ Ryttaren gör ingenting
- ☐ Ej bedömningsbart

Bilaga 2 – Protokoll T1

T1 TÖLT (Version Masterarbete)

Bedömningen görs från att ekipage kommer in på ovalbanan fram till att ekipage lämnar ovalbanan.

Utrustning

Typ av bett:

- ☐ Tränsbett
- ☐ Isländskt stångbett
- ☐ Bettlöst

Typ av nosgrimma:

- ☐ Remontnosgrimma
- ☐ Engelsk nosgrimma
- ☐ Aachennosgrimma
- ☐ Ingen nosgrimma
- ☐ Annat

Typ av boots:

- ☐ Viktboots
- ☐ Skyddsboots
- ☐ Inga boots
- ☐ Annat

Tävlingsmoment

Välj vilket moment ekipaget visar för att få fram relaterade frågor.

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Arbetstempo tölt
- ☐ Kort tölt med steglängdsökning
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Alla moment visade
- ☐ Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Arbetstempo tölt
- ☐ Kort tölt med steglängdsökning
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Alla moment visade
- ☐ Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Arbetstempo tölt
- ☐ Kort tölt med steglängdsökning
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Alla moment visade
- ☐ Ekipage utgår

Vilket moment visar ekipage?

- ☐ Arbetstempo tölt
- ☐ Kort tölt med steglängdsökning
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Alla moment visade
- ☐ Ekipage utgår

Arbetstempo tölt

Vid övergång till arbetstempo tölt visar hästen:

- ☐ Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- ☐ Lätthet att byta gångart
- ☐ Svårighet att byta gångart
- ☐ Avslappnad och sluten mun
- ☐ Sluten och spänd mun
- ☐ Öppen mun
- ☐ Höjer huvudet
- ☐ Sänker huvudet
- ☐ Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Svischar med svansen
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- ☐ Rytmiskt
- ☐ Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- ☐ Rakt
- ☐ Högt (så hästen får underhals)
- ☐ Snett (enbart huvud)
- ☐ Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- ☐ Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- ☐ Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- ☐ Drar ner huvudet
- ☐ Nickar orytmiskt
- ☐ Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- ☐ I lodplanet
- ☐ Framför lodplan
- ☐ Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- ☐ Bakom lodplan
- ☐ Byter position ofta
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Öronens huvudsakliga position:

- ☐ Framåt
- ☐ Utåt (åt sidan)
- ☐ Bakåt
- ☐ Byter position ofta
- ☐ Asymmetriska
- ☐ Öronen syns inte pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- ☐ Avslappnad och stilla
- ☐ Spänd och framskjuten (se bilder)
- ☐ Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- ☐ Nej
- ☐ Ja
- ☐ Går ej att se pga tagel
- ☐ Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Kort tölt med steglängdsökning på långsidorna

Vid övergång till kort tölt (början av moment) visar hästen:

- Är samma gångart som när ekipage red in på banan
- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Vid övergång TILL steglängdsökning visar hästen:

- Lätthet att byta tempo
- Svårighet att byta tempo
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Vid övergång FRÅN steglängdsökning visar hästen:

- Lätthet att byta tempo
- Svårighet att byta tempo
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- Framåt
- Utåt (åt sidan)
- Bakåt
- Byter position ofta
- Asymmetriska
- Öronen syns inte pga tagel

- Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- Avslappnad och stilla
- Spänd och framskjuten (se bilder)
- Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- Nej
- Ja
- Går ej att se pga tagel
- Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent
- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Ökad tölt

Vid övergång till ökad tölt visar hästen:

- Lätthet att byta gångart
- Svårighet att byta gångart
- Avslappnad och sluten mun
- Sluten och spänd mun
- Öppen mun
- Höjer huvudet
- Sänker huvudet
- Svansen avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- Svischar med svansen
- Ej bedömningsbart

Hästen rör sig:

- Rytmiskt
- Orytmiskt (vid tre tillfällen eller fler)
- Ej bedömningsbart

Hästen huvud hålls i huvudsak:

- Rakt
- Högt (så hästen får underhals)
- Snett (enbart huvud)
- Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)
- Byter position ofta (mindre rörelser än nosryggens längd)
- Kastar med huvudet (större rörelser än nosryggens längd)
- Drar ner huvudet
- Nickar orytmiskt
- Ej bedömningsbart

Nosryggen är i huvudsak:

- I lodplanet
- Framför lodplan
- Långt framför lodplan, med underhals och sänkt rygg
- Bakom lodplan
- Byter position ofta
- Ej bedömningsbart
- Annat

Öronens huvudsakliga position:

- Framåt
- Utåt (åt sidan)
- Bakåt

- Byter position ofta
- Asymmetriska
- Öronen syns inte pga tagel
- Ej bedömningsbart

Hästens mun är under momentet: (kryssa i alla som du ser)

- ☐ Sluten och avslappnad
- ☐ Sluten och spänd
- ☐ Öppen
- ☐ Glappande underkäke
- ☐ Tänderna är synliga
- ☐ Stängd p.g.a. nosgrimman sluter munnen och gör ett tydligt avtryck runt mulen
- ☐ Tungan hålls utanför munnen
- ☐ Gnisslar tänderna
- ☐ Tomtuggande
- ☐ Ej bedömningsbart

Överläppen är i huvudsak:

- Avslappnad och stilla
- Spänd och framskjuten (se bilder)
- Läpparna fladdrar under större delen av ritten
- Ej bedömningsbart

Hästen visar ögonvitor:

- Nej
- Ja
- Går ej att se pga tagel
- Ej bedömningsbart

Ljud och gödsling:

- ☐ Hästen visar inget av alternativen
- ☐ Hästen frustar vid avslappning
- ☐ Hästen andas ljudligt/snarkande/höghäufigt frustande under hela eller delar av momentet
- ☐ Hästen slår i hovarna
- ☐ Hästen gödslar
- ☐ Hästen gnäggjar frekvent
- ☐ Ej bedömningsbart

Hästens svans: (kryssa i alla du ser)

- ☐ Bärs avslappnad och rör sig i takt med gångarten
- ☐ Bärs avslappnad och stilla
- ☐ Svischar frekvent

- ☐ Kniper med svansen
- ☐ Svansen bärs snett
- ☐ Ej bedömningsbart

Avslutande intryck

Det moment där hästen visade flest konfliktbeteenden:

- ☐ Inga konfliktbeteenden visade
- ☐ Arbetstempo tölt
- ☐ Kort tölt
- ☐ Steglängdsökning
- ☐ Övergång TILL steglängdsökning
- ☐ Övergång FRÅN steglängdsökning
- ☐ Ökad tölt
- ☐ Övergång till nytt töltmoment
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Hästen visar kraftiga konfliktbeteenden:

- ☐ Hästen visar inga kraftiga konfliktbeteenden
- ☐ Stegring
- ☐ Skenar
- ☐ Bockar
- ☐ Tvärstannar
- ☐ Sparkar bakut
- ☐ Ryggar
- ☐ Kastar sig åt sidan
- ☐ Skyggar för något
- ☐ Ej bedömningsbart
- ☐ Annat

Ryttaren sitter rakt över hästen:

- ☐ Ja, i stort sett
- ☐ Nej, mycket snett åt höger
- ☐ Nej, mycket snett åt vänster
- ☐ Nej, mycket snett åt båda hållen
- ☐ Går ej att se
- ☐ Ej bedömningsbart

Ryttaren berömmar:

- ☐ Ryttaren klappar hästen ljudligt
- ☐ Ryttaren smeker hästen
- ☐ Ryttaren berömmar med rösten

- ☐ Ryttaren kliar hästen
- ☐ Ryttaren ger lång tygel
- ☐ Ryttaren gör ingenting
- ☐ Ej bedömningsbart

Bilaga 3 - Utbildningsmaterial

HÄSTVÄLFÄRD UNDER TÄVLINGSPRESTATION

En introduktion till observationsprotokoll av Ronja Berg

INNEHÅLL

1. Bakgrund och syfte
2. Vad är hästvelfärd?
3. Hästvelfärd i tävlingssammanhang
4. Observationsprotokollet
5. Indikatorer
6. Hur observationerna genomförs
7. Observatörens roll
8. Reflektion och frågor

Foto: Petra Marita Leifsdóttir, unsplash.com

BAKGRUND TILL PROJEKTET

Ett samarbete mellan **Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)** och **Svenska Islandshästförbundet (SIF)** med finansiering av **Agria**.

Projektets syfte är att:

- bidra till **ökad kunskap** om hästvälfärd i tävlingssammanhang
- utveckla metoder för att **systematiskt observera** hästars beteende under tävlingsprestation
- skapa ett kunskapsunderlag för fortsatt **diskussion och utveckling** inom sporten

Med en kombination av vetenskapliga metoder och praktisk erfarenhet kan projektet bidra till en mer **nyanserad förståelse** av hästvälfärd i tävlingsmiljö.

SAMTAL OM HÄSTVÄLFÄRD ÄR KÄNSLIGT

Diskussioner om hästvälfärd kan väcka många åsikter och känslor!

Målet med denna utbildning är att...

... skapa en **öppen och respektfull miljö**
... bygga en brygga mellan **forskning och praktik**
... ta tillvara på både **vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet**
... **skilja** på sak och person

VARFÖR DENNA UTBILDNING?

1. Observatörer fyller i protokollet **före och efter utbildning**

2. Undersöka hur utbildningen påverkar **tolkning och registrering** av indikatorer

3. Säkerställa att framtida datainsamling blir **så tillförlitlig som möjligt**

VAD ÄR DJURVÄLFÄRD?

Djurvelfärd handlar om **djurets fysiska och mentala tillstånd**.

Det handlar om:

- Hur djuret fungerar **fysiskt**
- Hur djuret **upplever** sin situation

Vad är god djurvelfärd?

Djuret kan **fungera väl och hantera sin miljö** utan långvarig stress eller obehag

Något värt att nämna...

Frånvaro av **synliga problem** betyder **inte** nödvändigtvis god välfärd – inlärdd hjälplöshet kan ge ett passivt djur

RAMVERK FÖR HÄSTVÄLFÄRD

De fem domänerna

- Nutrition
- Miljö
- Fysisk hälsa
- Beteende
- Mental hälsa

De 3 F:en

- Freedom
- Forage
- Friends

Välfärd handlar inte om att fylla eller inte uppfylla ett enskilt behov – ett spektrum av faktorer samverkar med varandra

Fem domänmodellen för välfärdsbedömning				
Grundide: Hälsovetenskap och förhållningssätt inom veterinärmedicin. Observera: Hälsovetenskap är en bedömning av den fysiska hälsan. Negativa aspekter kan dock uppträda även om den fysiska hälsan är god och bedömningen positiv.				
Domän 1 NÄRING & VÄTTERBALANS	Domän 2 FYSISK HÄLSDOM	Domän 3 HÄLSA & FITNESS	Domän 4 INTERAKTIONER MED MILJÖN	Domän 5 INTERAKTIONER MED ANDRA DJUR
REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.
ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.
Domän 5: POSITIVT MENTAL TILLSTÄND = God välfärd				
Hälsan handlar om att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.				
Domän 1 NÄRING & VÄTTERBALANS	Domän 2 FYSISK HÄLSA	Domän 3 HÄLSA & FITNESS	Domän 4 INTERAKTIONER MED MILJÖN	Domän 5 INTERAKTIONER MED ANDRA DJUR
REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	REKOMMENDATIONER FÖR HÄLSA Förhållningssätt: Att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.
ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.	ASSOCIERADE UPPLEVELSER Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.
Domän 5: NEGATIVT MENTAL TILLSTÄND = Dålig välfärd				
Hälsan handlar om att förstå att hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.				
Negativt mental tillstånd: Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.				
Varken negativt eller positivt: Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.				
Positivt mental tillstånd: Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande. Hälsan är ett resultat av flera faktorer som påverkar varandra. Hälsan är inte bara frånvaro av sjukdom, utan också närvaro av välbefinnande.				

HÄSTENS PERSPEKTIV

Hästvälfärd = hästens **egen** upplevelse av **sin** situation

Indirekta indikatorer

- Beteende
- Kroppsspråk
- Fysiologiska reaktioner

Beteende ger oss ledtrådar

- Upplever ridning & prestation
- Hanterar tävlingssituationen

Beteendeobservationer är en viktig metod inom forskning om djurvelfärd!

Foto: Pezibear, pixabay.com

BETEENDE SOM VÄLFÄRDSINDIKATOR

Hästens beteende kan ge viktig information om hur **hästen** upplever **sin** situation.

Beteenden kan vara en indikator på:

- Avspändhet
- Stress eller obehag
- Motstånd mot hjälper

Vad är ett konfliktbeteende?

Beteenden hästen visar som kan vara tecken på frustration, obehag, smärta eller förvirring

Lite siffror

- Konfliktbeteenden förekom i 98% av analyserade rörelser på lägre tävlingsnivå
- Elitdressyrhästar visade 19 konfliktbeteenden per minut

KOM IHÅG

Ett enskilt beteende ger dock sällan hela bilden – **sammanhanget är viktigt!**

NÅGOT ATT FUNDERA ÖVER

- Hur tror ni att hästen upplever tävlingssituationen?
- Finns de delar av tävlingen som kan vara särskilt utmanande för hästen?
- Finns det delar där hästen ofta verkar trivas eller prestera väl?

HÄSTSPORT OCH HÄSTVÄLFÄRD

Sporten bygger på ett **samarbete** mellan människa och häst

Fyller flera funktioner:

- Motivation och engagemang
- Utveckling och selektion
- En del av relationen till hästen

Höga prestationskrav, **nya** miljöer & situationer, **fysisk** och **mental** belastning

Därför är det relevant att studera tävlingssituationen ur ett välfärdsperspektiv!

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

VAD KAN OBSERVATIONERNA VISA?

Observationer under tävlingsmoment kan ge information om:

Möjliga välfärdsutmaningar

Hästens respons på rytturen

Hästens hantering av tävlingssituationen

Det kan också bidra till att identifiera **positiva indikatorer** på god hästvälfärd!

SYFTET MED ETT BETEENDEPROTOKOLL

Systematiskt registrera beteendeindikatorer i samband med tävlingsprestation

Bidra till att skapa ett standardiserat observationsverktyg

Bidra till kunskap om hästvälfärd i tävlingsmiljö

På sikt fungera som en termometer på hästvälfärden i sporten över tid

NÅGOT ATT FUNDERA ÖVER

- Vilka beteenden brukar ni själva uppmärksamma när ni rider era egna hästar, eller reagera på när ni kollar när någon annan rider?
- Finns det beteenden som ni spontant tolkar som positiva?
- Finns det beteenden ni tolkar som tecken på obehag eller motstånd?

GENOMGÅNG AV INDIKATORER

INDIKATORER I PROTOKOLLET

För varje indikator kommer vi att gå igenom:

- Definition – vad innebär beteendet?
- Utseende – hur ser beteendet ut i praktiken?
- Vad som **ska** registreras – exempelbilder/filmer
- Vad som **inte** ska registreras – möjliga feltolkningar

Målet är att alla observatörer ska tolka indikatorerna på samma sätt!

Lätthet att byta gångart

Lätthet att byta gångart	
Definition	Hästen utför övergången mjukt och utan tvekan direkt på ryttares signal, med bibehållen balans och rytm.
Utseende	Hästen byter gångart jämnt och balanserat. Övergången sker utan att hästen spänner sig, snubblar eller tvekar.
Registrera	Övergångar där hästen reagerar direkt och smidigt, utan tecken på tvekan eller obalans.
Registrera inte	Övergångar där hästen tvekar, spänner sig, kastar med huvudet eller visar tydliga tecken på motstånd.

Svårighet att byta gångart

Svårighet att byta gångart	
Definition	Hästen visar motstånd, tvekan eller obalans i samband med övergången.
Utseende	Hästen snubblar, tappar takt, kastar med huvudet eller behöver flera signaler för att utföra övergången. Kan också visa sig som att hästen "faller in" i gångarten snarare än aktivt byter.
Registrera	Tydliga tecken på tvekan eller motstånd i samband med övergången.
Registrera inte	Mindre balansjusteringar som ingår i gångartens naturliga rörelse, eller enstaka stegs osäkerhet som snabbt korrigeras.

Rytmiskt rörelsemönster

Rytmiskt rörelsemönster	
Definition	Hästen rör sig i jämn och regelbunden takt under momentet.
Utseende	Stegens tidsintervall är regelbundna och förutsägbara. Hästen verkar balanserad och rör sig utan tvära förändringar i tempo eller stegfrekvens.
Registrera	Moment där rörelsen genomgående är jämn och regelbunden.
Registrera inte	Kortvariga rytmförändringar i samband med övergångar – bedöm rytmen under själva gångartsmomentet, inte vid byte.

Orytmiskt rörelsemönster

Orytmiskt rörelsemönster	
Definition	Hästen visar tydliga avvikelser från jämn takt vid tre eller fler tillfällen under momentet.
Utseende	Ojämna stegintervall, snubblande, onödiga temposkiftningar eller inkonsekvent steglängd som återkommer under ritten.
Registrera	Tre eller fler tydliga rytmförändringar under ett och samma gångartsmoment.
Registrera inte	Enstaka obalanserat steg eller rytmförlust i direkt samband med övergång.

Huvudposition: Rakt

Huvudposition: Rakt	
Definition	Hästen håller huvudet rakt framför sig i linje med halsen, utan laterala avvikelser.
Utseende	Nosen pekar framåt i riktning med rörelseriktningen. Inga uppreppande sidorörelser med huvud eller hals.
Registrera	Huvud som genomgående hålls rakt under momentet.
Registrera inte	Kortvariga vridningar i samband med yttre stimuli.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Huvudposition: Högt (med underhals)

Huvudposition: Högt (med underhals)	
Definition	Hästen bär huvudet högt så att undersidan av halsen spänns och blir synligt konvex.
Utseende	Nosen pekar uppåt, nacken är spänd och konvex undertill. Hästen verkar "klättra" med framsidan.
Registrera	Tydlig underhals synlig under en längre del av momentet (inte bara ett enskilt steg).
Registrera inte	Kortvarigt hög position vid reaktion på yttre stimuli.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Huvudposition: Snett (enbart huvud)

Huvudposition: Snett (enbart huvud)	
Definition	Hästen vinklar huvudet åt sidan utan att halsen följer med.
Utseende	Nosen och käkarna pekar tydligt åt ett håll medan halsen pekar rakt framåt.
Registrera	Tydlig lateral vinkling av enbart huvudet som återkommer under momentet.
Registrera inte	Böjning med hela halsen.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)

Huvud ställt inåt/utåt (inklusive hals)	
Definition	Hästen böjer hals och huvud tydligt åt sidan, oavsett riktning.
Utseende	Halsen böjs tydligt inåt eller utåt. Distinkt från "snett huvud" eftersom halsen är med i rörelsen.
Registrera	Tydlig och återkommande böjning som inte är naturlig.
Registrera inte	Normal böjning i t.ex. kurvor.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Byter huvudposition ofta

Byter huvudposition ofta	
Definition	Hästen gör upprepade mindre rörelser med huvudet åt olika håll, mindre än nosryggens längd.
Utseende	Hästen "fladdrar" med huvudet i små, täta rörelser – varken stillastående eller med tydliga kast.
Registrera	Upprepade, täta positionsskiftningar under momentet.
Registrera inte	Större rörelser än nosryggens längd.

Kastar med huvudet

Kastar med huvudet	
Definition	Hästen gör upprepade tydliga rörelser med huvudet, större än nosryggens längd.
Utseende	Tydliga kast uppåt, nedåt eller åt sidan. Rörelserna är kraftfullare och större än bara "Byter huvudposition ofta".
Registrera	Rörelser som är större än nosryggens längd och som upprepas under större del av momentet.
Registrera inte	Enstaka rörelse eller rörelse direkt kopplad till yttre stimuli.

Drar ner huvudet

Drar ner huvudet	
Definition	Hästen drar aktivt ner huvudet mot marken.
Utseende	Huvudet och nosen rör sig tydligt nedåt, ofta kombinerat med att hästen tar tag i bettet och drar tyglarna nedåt.
Registrera	Tydlig aktiv nedåtrörelse som upprepas eller pågår under hela momentet.
Registrera inte	Naturlig nackposition i avslappnad skritt eller naturlig böjning nedåt efter ansträngning.

Nickar orytmiskt

Nickar orytmiskt	
Definition	Hästen nickar med huvudet i ett mönster som inte stämmer överens med gångartens naturliga takt.
Utseende	Nickningar som är ojämna, oväntade eller inte synkroniserade med stegens rytm.
Registrera	Nickningar som tydligt avviker från gångartens rytm och upprepas under momentet.
Registrera inte	Naturlig galopp- eller skrittnickning.

Nosrygg i lodplanet

Nosrygg i lodplanet	
Definition	Nosryggen är ganska vertikal, i linje med lodplanet.
Utseende	Pannbenet och nosen är i ungefär samma vertikala linje. Varken tydligt framför eller bakom lodplanet.
Registrera	Nosrygg som genomgående befinner sig nära lodplanet.
Registrera inte	Kortvarig avvikelser i samband med övergångar eller yttre stimuli.

Nosrygg framför lodplan

Nosrygg framför lodplan	
Definition	Nosryggen befinner sig tydligt framför det vertikala lodplanet.
Utseende	Nosen pekar lite utåt-framåt. Halsen är relativt utsträckt.
Registrera	Tydlig position framför lodplanet som håller i sig under momentet.
Registrera inte	Kortvarig framtåposition vid övergång eller som reaktion vid yttre stimuli.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Nosrygg långt framför lodplan

Nosrygg långt framför lodplan (underhals, sänkt rygg)	
Definition	Nosryggen befinner sig långt framför lodplanet med synlig underhals och sänkt rygg.
Utseende	Hästen är tydligt "på bogarna", nosen är framskjuten, underhalsen är spänd och konvex, ryggen ser sänkt ut.
Registrera	Tydlig och ihållande position med samtliga tre tecken: framskjuten nos, underhals och sänkt rygg.
Registrera inte	Enbart framskjuten nos utan underhals och sänkt rygg – välj då istället "Nosrygg framför lodplan".

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Nosrygg bakom lodplan

Nosrygg bakom lodplan	
Definition	Nosryggen befinner sig tydligt bakom det vertikala lodplanet.
Utseende	Nosen pekar mot bröstkorgen, halsen böjs kraftigt och pannbenet är det mest framskjutna på huvudet.
Registrera	Tydlig och ihållande position bakom lodplanet under momentet.
Registrera inte	Kortvarig position i samband med övergång eller yttre stimuli.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Framåtriktade öron

Framåtriktade öron	
Definition	Öronen riktas tydligt framåt och hålls där under momentet.
Utseende	Öronen pekar framåt mot rörelsens riktning. Håsten verkar alert och fokuserad framåt.
Registrera	Genomgående framåtriktade öron under momentet.
Registrera inte	Kortvarig framåtriktning.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Utåtriktade öron (åt sidan)

Öron åt sidan	
Definition	Öronen riktas tydligt åt sidorna och hålls där under momentet.
Utseende	Öronen pekar åt sidorna mot rörelsens riktning.
Registrera	Genomgående utåtriktade (åt sidan) öron under momentet.
Registrera inte	Kortvarig utåtriktning.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Bakåtriktade öron

Bakåtriktade öron	
Definition	Öronen riktas tydligt bakåt mot ryttaren och hålls där under momentet.
Utseende	Öronen viks bakåt, kan ibland även tryckas mot nacken.
Registrera	Tydliga och ihållande bakåtriktade öron.
Registrera inte	Kortvarig bakåtriktning.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Asymmetriska öron

Asymmetriska öron	
Definition	Öronen pekar tydligt i olika riktningar simultant.
Utseende	Ett öra framåt och ett bakåt, eller ett öra utåt och ett framåt m.m. Bibehålls under momentet.
Registrera	Tydlig och återkommande asymmetri under momentet.
Registrera inte	Kortvarig asymmetri.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons & Sven Eisenschmidt, unsplash.com

Öron byter position ofta

Öron byter position ofta	
Definition	Hästen rör öronen frekvent åt olika håll under momentet.
Utseende	Öronen roterar, vänds och skiftar position tätt.
Registrera	Täta och upprepade positionsskiftningar som pågår under större delen av momentet.
Registrera inte	Enstaka rörelse som reaktion på ett ljud eller stimuli.

Sluten och avslappnad mun

Sluten och avslappnad mun	
Definition	Munnen är stängd och muskulaturen kring käke och läppar är mjuk och utan synlig spänning.
Utseende	Läpparna ligger löst mot varandra. Inga synliga käkrörelser. Muskulaturen kring mulen är mjuk.
Registrera	Genomgående avslappnad och stängd mun under momentet.
Registrera inte	Stängd men spänd mun – registrera då "Sluten och spänd mun".

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Sluten och spänd mun

Sluten och spänd mun	
Definition	Munnen är stängd men muskulaturen kring käke och läppar är spänd.
Utseende	Läpparna pressas hårt mot varandra. Käkmsklema kan vara synligt spända. Huden kring mulen kan se stram ut.
Registrera	Tydlig och ihållande spänning kring munnen, även om munnen är stängd.
Registrera inte	Avslappnad mun eller mun som öppnar sig.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Öppen mun

Öppen mun	
Definition	Hästen håller munnen tydligt öppen under momentet.
Utseende	Läpparna separeras. Tänderna kan vara synliga. Tungan kan synas.
Registrera	Munnen öppnas och hålls öppen under en tydlig del av momentet.
Registrera inte	Öppen mun i relation till "Tomtuggning".

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Glappande underkäke

Glappande underkäke	
Definition	Underkäken rör sig i sidled eller upp och ned utan att munnen tydligt öppnas.
Utseende	En viss gungning eller rörlighet i käken där överläppen är stilla men underläppen rör sig som om hästen "glappar med munnen".
Registrera	Tydliga, upprepande rörelser med underkäken under momentet.
Registrera inte	Naturlig käkrörlighet vid "Tomtuggning".

Tänderna synliga

Tänderna synliga	
Definition	Hästens tänder är synliga utan att munnen är helt öppen.
Utseende	Läpparna dras lätt isär eller tillbaka så att tandraderna syns, utan att munnen öppnas.
Registrera	Tydliga synliga tänder som kvarstår under momentet.
Registrera inte	Synliga tänder vid gapande mun – registrera då "Öppen mun".

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Stängd mun p.g.a nosgrimma (tydligt tryck)

Stängd mun p.g.a nosgrimma (tydligt tryck)	
Definition	Nosgrimman stänger munnen med kraft och lämnar ett synligt avtryck eller märke runt mulen.
Utseende	Huden runt nosgrimman är intryckt. Mulen ser pressad ut. Hästen kan inte öppna munnen naturligt.
Registrera	Synligt avtryck eller märke från nosgrimman runt mulen under momentet.
Registrera inte	Nosgrimma som sitter utan avtryck.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Tungan hålls utanför munnen

Tungan hålls utanför munnen	
Definition	Hästen håller tungan synligt utanför munnen under momentet.
Utseende	Tungan syns utanför läpparna, åt sidan eller framåt.
Registrera	Tungen är tydligt synlig utanför munnen under en del av momentet.
Registrera inte	Enstaka glimt av tungan i samband med gapande mun – registrera då "Öppen mun".

Gnisslar tänderna

Gnisslar tänderna	
Definition	Hästen gnisslar eller skär tänder mot varandra under momentet.
Utseende	Ett karaktäristiskt skrapande eller gnissel-ljud, ibland kombinerat med synliga käkrörelser. Kan höras eller anas från ansichtsmuskelrörelser.
Registrera	Hörbart eller synligt tandgnissel som upprepas.
Registrera inte	Tomtuggande rörelser utan ljud.

Tomtuggande

Tomtuggande	
Definition	Hästen gör tuggande rörelser med käken, kan förekomma med eller utan bett i munnen.
Utseende	Käken rör sig rytmiskt upp och ned eller i sidled. Kan kombineras med ett lätt öppen mun.
Registrera	Tydliga tuggande käkrörelser under momentet.
Registrera inte	Enstaka käkrörelse – det ska vara tydliga, upprepande rörelser.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Överläpp avslappnad och stilla

Överläpp avslappnad och stilla	
Definition	Överläppen är avslappnad och rör sig inte onormalt.
Utseende	Läppen är mjuk och hänger naturligt. Ingen spänning eller rörelse.
Registrera	Genomgående avslappnad överläpp.
Registrera inte	Läpp som fladdrar eller är spänd – registrera då respektive alternativ.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Överläpp spänd och framskjuten

Överläpp spänd och framskjuten	
Definition	Överläppen är spänd och skjuts tydligt framåt.
Utseende	Läppen ser stram och utstående ut, som om hästen "pressar" den framåt. Muskulaturen kring nosen ser spänd ut.
Registrera	Tydlig och återkommande framskjutning av läppen under momentet.
Registrera inte	Avslappnad läpp eller fladdrande läpp.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Läpparna fladdrar

Läpparna fladdrar	
Definition	Läpparna vibrerar eller fladdrar under större delen av momentet.
Utseende	En lös, vibrerande rörelse i läpparna men munnen förblir stängd.
Registrera	Fladdrande som pågår under en tydlig del av momentet.
Registrera inte	Enstaka rörelse eller fladdrande.

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

Ögonvitor synliga

Ögonvitor synliga	
Definition	Den vita delen av ögat (skleran) är tydligt synlig runt iris.
Utseende	En vit rand syns runt en eller båda pupillerma.
Registrera	Tydligt synliga ögonvitor på ett eller båda ögonen som kvarstår under momentet.
Registrera inte	Kortvarig vidöppning vid ett plötsligt stimuli. Fall där ögonvitor inte kan ses p.g.a tagel.

Frustar vid avslappning

Frustar vid avslappning	
Definition	Hästen avger ett kort, mjukt frustande ljud som tecken på avslappning.
Utseende	Ett snabbt, mjukt utandningsljud genom näsborrarna, vanligtvis i samband med att hästen "släpper" någon spänning.
Registrera	Tydligt frustande som upplevs som en avslappningsreaktion, inte som ansträngningsrelaterat andning.
Registrera inte	Högfrekvent, forcerat eller snarkande andning – registrera då "Andas ljudligt".

Andas ljudligt, högfrekvent frustande

Andas ljudligt/snarkande/högfrekvent frustande	
Definition	Hästen andas hörbart med ett snarkande, väsande eller högfrekvent frustande ljud under momentet.
Utseende	Forcerade andningsljud som kvarstår under delar av momentet, inte att förväxla med det mjuka avslappningsfrustandet.
Registrera	Hörbart, ihållande andningsljud som inte är normalt för gångartens ansträngningsnivå.
Registrera inte	Normalt andningsljud efter intensivt moment.

Slår i hovarna

Slår i hovarna	
Definition	Hästen slår en hov mot en annan hov på ett sätt som inte ingår i gångartens normala rörelse.
Utseende	Ett distinkt slag hov mot hov. Kan ske med ett eller flera ben.
Registrera	Tydligt slag som upprepas flera gånger eller sker på ett sätt som bryter rörelserytmen.
Registrera inte	Normalt stegljud.

Gnäggar frekvent

Gnäggar frekvent	
Definition	Hästen gnäggar upprepade gånger under momentet.
Utseende	Tydliga gnäggningar som upprepas – inte ett enstaka ljud.
Registrera	Tre eller fler gnäggningar under momentet.
Registrera inte	Enstaka gnäggning vid inridning eller i samband med ett specifikt stimuli.

Gödslar

Gödslar	
Definition	Hästen gödslar inne på tävlingsbanan.
Utseende	Hästen höjer svansen och gödslar.
Registrera	Varje tillfälle av gödsling under tävlingsmomentet.
Registrera inte	Gödsling före eller efter att ekipaget befinner sig på tävlingsbanan.

Svansen är avslappnad och rör sig naturligt

Svansen är avslappnad och rör sig naturligt	
Definition	Svansen hänger avslappnat och rör sig i takt med gångartens naturliga rörelse.
Utseende	Svansen gungar mjukt i takt med rörelserna, kan även vara något lyft från bakdelen. Ingen stelhet, knipning eller aktiv svansföring.
Registrera	Svans som genomgående rör sig naturligt och avslappnat under momentet.
Registrera inte	Styvare eller mer stilla svanshållning.

Svensen är avslappnad och stilla

Svensen är avslappnad och stilla	
Definition	Svensen hänger avslappnat men rör sig inte aktivt.
Utseende	Svensen hänger löst nedåt utan att följa gångartens rörelse, men utan tecken på stelhet eller knipande.
Registrera	Svens som hänger still men är mjuk och utan spänning.
Registrera inte	Svens som kniper eller rör sig med gångarten.

Svischar frekvent med svansen

Svischar frekvent med svansen	
Definition	Hästen svingar svansen kraftigt i sidled upprepade gånger.
Utseende	Svensen piskar tydligt åt ett eller båda håll. Rörelsen är kraftfullare än en naturlig gångartsrörelse.
Registrera	Upprepade, kraftiga rörelser med svansen under momentet – registrera vid tre eller fler svischar.
Registrera inte	Enstaka svanssvisch.

Kniper med svansen

Kniper med svansen	
Definition	Hästen håller svansen pressad tätt mot kroppen eller kniper den nedåt.
Utseende	Svensen hålls stelt och nära kroppen eller trycks tydligt ned. Kan se intryckt ut.
Registrera	Tydligt knipande som kvarstår under en del av momentet.
Registrera inte	Stilla svans som hänger avslappnat.

Svensen bärs snett

Svensen bärs snett	
Definition	Hästen bär svansen tydligt åt ett håll istället för rakt bakåt.
Utseende	Svensens rot och/eller hela svansen pekar tydligt åt sidan.
Registrera	Tydlig riktning av svansen åt sidan under momentet.
Registrera inte	Kortvarig snedhet i samband med svansvisch.

Ryttaren sitter rakt

Ryttaren sitter rakt	
Definition	Ryttaren sitter i balans över hästens mittlinje under momentet.
Utseende	Ryttarens huvud, axlar och höfter är i linje med varandra och centrerade över hästen. Ingen tydlig lutning åt något håll.
Registrera	Ryttare som genomgående sitter balanserat och rakt genom hela ritten.
Registrera inte	Kortvariga viktförflyttningar.

Ryttaren sitter snett

Ryttaren sitter snett	
Definition	Ryttaren sitter tydligt skevt åt höger, vänster eller åt båda håll vid olika tillfällen.
Utseende	En tydlig lutning i axlar, höfter eller bål åt ett håll. Kan se ut som att ett sittben är mer belastat än det andra.
Registrera	Tydlig och ihållande snedhet under hela ritten.
Registrera inte	Kortvariga rörelser och justeringar.

Ryttaren berömmar

Ryttaren berömmar	
Definition	Ryttaren ger hästen en tydlig positiv signal eller belöning under eller omedelbart efter momentet.
Utseende	Ryttaren klappar, smeker, klär, berömmar med rösten eller ger lång tygel som tecken på belöning och återhämtning.
Registrera	Varje tydlig gest under eller direkt efter momentet.
Registrera inte	Subtila kontaktsignaler som inte tydligt kan identifieras som beröm.

Stegring

Stegring	
Definition	Hästen reser sig på bakbenen så att frambenen lyfts tydligt från marken.
Utseende	Frambenen lyfts från marken. Hästen balanserar på bakbenen.
Registrera	Alla tydliga stegringar under momentet.
Registrera inte	Lätt höjning av framben som inte når stegringens karaktär.

Skenar

Skenar	
Definition	Hästen tar kontroll över farten och rusar utan att ryttaren kan styra.
Utseende	Hästen accelererar kraftigt och verkar inte reagera på ryttarens bromshjälper.
Registrera	Alla tydliga skenartade sträckor under momentet.
Registrera inte	Tillfällig acceleration som snabbt korrigeras av ryttaren.

Bockar

Bockar	
Definition	Hästen hoppar med sträckta bakben och sänkt huvud.
Utseende	Bakdelen kastar uppåt med sträckta bakben, huvud och hals sänks. Kan vara ett eller flera kast.
Registrera	Alla tydliga bockningar under momentet.
Registrera inte	Bakbensspark som inte har bockningens karaktär.

Tvärstannar

Tvärstannar	
Definition	Hästen stannar abrupt och oväntat under momentet.
Utseende	Hästen bromsar kraftigt och stannar utan tydlig signal från ryttaren.
Registrera	Alla tydliga och oväntade stopp under momentet.
Registrera inte	Planerade stopp eller övergång till skritt som ingår i programmet.

Sparkar bakut

Sparkar bakut	
Definition	Hästen sparkar bakut med ett eller båda bakbenen under momentet.
Utseende	Ett eller båda bakbenen sparkas tydligt bakåt.
Registrera	Alla tydliga bakåtsparkar under momentet.
Registrera inte	Normala bakbenslyft som är normalt för gångarten.

Rygggar

Rygggar	
Definition	Hästen rör sig bakåt utan ryttarens signal, eller kraftigt mot ryttarens avsikt.
Utseende	Hästen tar tydliga steg bakåt som inte ingår i programmet.
Registrera	Alla oväntade bakåttsteg under momentet.
Registrera inte	Planerad eller avsiktlig ryggning.

Kastar sig åt sidan

Kastar sig åt sidan	
Definition	Hästen gör ett kraftigt sidohopp eller sidosteg.
Utseende	Hästen hoppar eller förflyttar sig kraftigt åt sidan.
Registrera	Alla tydliga sidokast.
Registrera inte	Sidvärtesrörelser i t.ex. en kurva.

Skyggar

Skyggar	
Definition	Hästen reagerar kraftigt med ett tydligt skyggbeteende.
Utseende	Hästen stannar, kastar sig åt sidan eller backar kraftigt från ett specifikt objekt eller stimuli.
Registrera	Alla tydliga skyggningar med tydlig koppling till ett stimuli.
Registrera inte	Lätt uppmärksamhet mot stimuli utan kraftig reaktion.

NÅGOT ATT FUNDERA ÖVER

- Tycker ni att det är lätt eller svårt att tolka hästars beteenden under tävling?
- Finns det beteenden som kan vara svåra att tolka?
- Finns det situationer där man lätt kan tolka olika?

OSÄKERHET I OBSERVATIONER

LÄTTARE ATT SE:

Svansviftning, huvudrörelser,
gapande mun

SVÅRARE ATT SE:

Subtila munrörelser och
ansiktsuttryck

GÅR EJ ATT SE:

Om ej möjligt att bedöma
→ "Ej bedömningsbart"

Det är normalt att missa beteenden! Observationer förbättras genom träning och repetition!

Foto: Dagur Brynjólfsson, Wikimedia Commons

EXEMPEL PÅ OBSERVATION

VAD ÄR MIN ROLL SOM OBSERVATÖR?

Registrera det som faktiskt
kan observeras under ritten

De **beteenden** hästen visar
är det som spelar roll

Fokus ligger på
hästens perspektiv

AVSLUTANDE REFLEKTION

Sportens sociala acceptans kräver öppenhet och transparens kring framtida välfärdsarbete och detta protokoll bidrar till detta.

- Hur kan vi fortsätta utveckla sporten med hästens välfärd i fokus?
- Finns det saker som ni redan tycker fungerar bra?
- Finns det områden där sporten kan utvecklas ytterligare?

TACK FÖR MIG!

Frågor eller funderingar?
Vill du bidra med material – mejla mig!

Ronja Berg
ronja.berg@outlook.com

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag, Ronja Berg har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.